

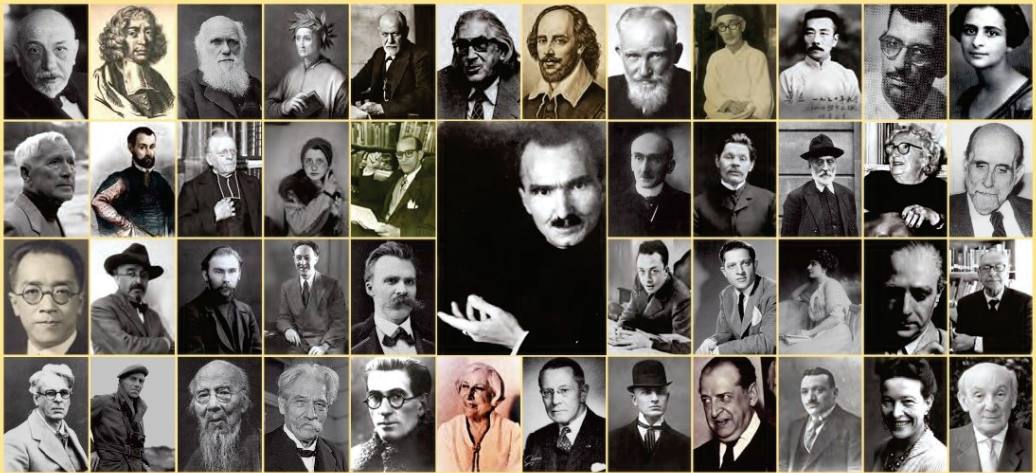
Διεθνής Εταιρεία Φίλων Νίκου Καζαντζάκη (ΔΕΦΝΚ)

Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«Συναντήσεις και κείμενα του Καζαντζάκη
για μη Έλληνες συγγραφείς και καλλιτέχνες»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης
25 και 26 Νοεμβρίου 2023

«Συναντήσεις και κείμενα του Καζαντζάκη για μη Έλληνες συγγραφείς και καλλιτέχνες»

Στόχος του Συνεδρίου είναι να αναδειχθούν οι σχέσεις του Νίκου Καζαντζάκη με ορισμένους από τους σπουδαιότερους μη Έλληνες διανοούμενους (φιλοσόφους, συγγραφείς, μουσικούς, μεταφραστές, επιστήμονες), σύγχρονους του αλλά και παλαιότερους, και να εξεταστούν οι δεσμοί και οι συνάφειές του με αυτούς.

Παρουσιάζονται, έτσι, οι πνευματικές συγγένειες του Καζαντζάκη με τους:

Henri Bergson, Albert Schweitzer, Baruch Spinoza, Friedrich Nietzsche, Dante Alighieri, Niccolò Machiavelli, William Shakespeare, Albert Camus, Juan Ramon Jimenez, Miguel de Unamuno, Jacinto Benavente, Federico García Lorca, Jean Herbert, Panaït Istrati, Nikolai Klyuev, Marie Bonaparte, Lu Xun, Akita Ujuka, Abbé Mugnier, Banine, Bohuslav Martinu, Jorge Zalamea, Kimon Friar, Luigi Pirandello, William Yeats, Langston Hughes, Charles Darwin, Sigmund Freud, Wilhelm Stekel, Rosa Chacel, Máximo José Kahn και Isaac Saporta.

Το Συνέδριο διοργανώνεται από τη Διεθνή Εταιρεία Φίλων Νίκου Καζαντζάκη (ΔΕΦΝΚ) και το Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης με αφορμή τη συμπλήρωση 140 χρόνων από τη γέννηση του συγγραφέα και 35 χρόνων από την ίδρυση της ΔΕΦΝΚ στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης.

Η **Διεθνής Εταιρεία Φίλων Νίκου Καζαντζάκη** (ΔΕΦΝΚ) είναι ένα ανεξάρτητο διεθνές πολιτιστικό σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ιδρύθηκε το 1988 στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, παρουσία της Ελένης Καζαντζάκη, του Γιώργου Ανεμογιάννη, ιδρυτή του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη, και του Προέδρου της και Πρεσβευτή Ελληνισμού, Γιώργου Στασινάκη. Κύριος σκοπός της είναι η προώθηση με διάφορους τρόπους, και ιδιαίτερα με μελέτες, του έργου και της σκέψης του Νίκου Καζαντζάκη (1883-1957).

Η ΔΕΦΝΚ εκδίδει την ετήσια επιθεώρηση *Le Regard crétois / Η Κρητική Ματιά*, η οποία περιέχει άρθρα, μελετήματα, ανέκδοτα κείμενα του συγγραφέα σε τέσσερις γλώσσες (ελληνικά, γαλλικά, αγγλικά, ισπανικά), βιβλιοπαρουσιάσεις και κριτικές. Εκδίδει, επίσης, το τετραμηνιαίο ενημερωτικό δελτίο *Synthesis* σε οκτώ γλώσσες. Σήμερα, 35 χρόνια μετά, δραστηριοποιείται σε 131 χώρες και στις πέντε ηπείρους και έχει πάνω από 9.000 μέλη που αγαπούν τον Κρητικό συγγραφέα και διαβάζουν και προωθούν το έργο του.

Το **Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης (ΚΙΘ)** είναι υπηρεσία του Δήμου Θεσσαλονίκης που ιδρύθηκε το 1983 και στεγάζεται σε ιδιόκτητες κτιριακές εγκαταστάσεις στην πλατεία Ιπποδρομίου, δωρεά του ζεύγους Αναστασίου και Ιουλίας Μπίλλη.

Σκοποί του ΚΙΘ είναι η διάσωση, καταγραφή και μελέτη των πηγών που αναφέρονται στην ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής. Επίσης, η προώθηση της επιστημονικής έρευνας με αντικείμενο την τοπική ιστορία, καθώς και η ευαισθητοποίηση των δημοτών, και κυρίως των μαθητών, μέσω περιοδικών εκθέσεων, διαλέξεων, ημερίδων, συνεδρίων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ξεναγήσεων. Για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων του το ΚΙΘ συνεργάζεται με πολιτιστικούς φορείς και ιδρύματα, ακαδημαϊκούς, ιστορικούς και άλλους ερευνητές.

Το ΚΙΘ έχει πλούσια εκδοτική δραστηριότητα (ιστορικές μελέτες, πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων, Επιστημονική Επετηρίδα *Θεσσαλονίκη*) και, από το 2013, Λέσχη Ανάγνωσης, η οποία εξειδικεύεται στο ιστορικό μυθιστόρημα με αναφορά στην ιστορία της Θεσσαλονίκης.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΙΛΩΝ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Διοικητικό Συμβούλιο

Πρόεδρος: Κατερίνα Ζωγραφιστού, Ηράκλειο Κρήτης
Α' Αντιπρόεδρος: Νίκος Χρυσός, Αθήνα
Β' Αντιπρόεδρος: Νίκος Σκεντέρης, Λάρισα
Γενική Γραμματέας: Σοφία Νταλαμπέκη, Ηράκλειο Κρήτης
Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας: Αθανάσιος Καλαμάτας, Μυτιλήνη
Ταμίας: Μαρία Ζαχαριάκη, Ηράκλειο Κρήτης
Αναπληρωτής Ταμίας: Γιάννης Σόλαρης, Καλαμάτα
Έφορος Δημοσίων Σχέσεων: Βαγγέλης Κυριακού, Έδεσσα
Έφορος Παιδείας: Μαρία Αγγέλη, Αγρίνιο
Έφορος Δημοσιεύσεων: Βάντα Παπαϊωάννου-Βουτσά, Κομοτηνή
Έφορος Κρητικών Σωματείων: Μανόλης Πατεράκης, Χαλάνδρι

Διεύθυνση:

Ζωγράφου 7, Ηράκλειο Κρήτης, Τ.Κ. 71201
Αλληλογραφία: Τ.Θ. 1009, Ηράκλειο Κρήτης, Τ.Κ. 71001
Email: secretary.siank.gr@gmail.com - Τηλ.: 2810 333993
Web: <http://www.amis-kazantzaki.gr>
Facebook: [amis.kazantzaki.gr](https://www.facebook.com/amis.kazantzaki.gr)

Επιστημονική Επιτροπή Συνεδρίου

Έλενα Αβραμίδου, Αν. Καθ. Φιλοσοφίας, World Arthistory Institute, Shanghai International Studies University και Μέλος Διοικούσας Επιτροπής της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του Παραρτήματος Κίνας της ΔΕΦΝΚ

Θανάσης Αγάθος, Επίκουρος Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, ΕΚΠΑ

Σωκράτης Δεληβογιατζής, Καθηγητής Φιλοσοφίας, ΑΠΘ

Κατερίνα Ζωγραφιστού, Διδάκτωρ του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Paul Valéry-Montpellier III, Πρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

Δημήτρης Κόκορης, Καθηγητής Νεοελληνικής Γραμματείας, ΑΠΘ

Jianrong Que, Λέκτορας, Beijing Foreign Studies University

Gilda Tentorio, Καθηγήτρια Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας,
Πανεπιστήμιο Παβίας, Μεταφράστρια

Δημήτρης Φίλιας, Καθηγητής Λογοτεχνικής Μετάφρασης, Ιόνιο
Πανεπιστήμιο

Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου

Έλενα Αβραμίδου, Αν. Καθ. Φιλοσοφίας, World Arthistory Institute,
Shanghai International Studies University και Μέλος Διοικούσας
Επιτροπής της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του
Παραρτήματος Κίνας της ΔΕΦΝΚ

Κατερίνα Ζωγραφιστού, Διδάκτωρ του Τμήματος Νεοελληνικών
Σπουδών του Πανεπιστημίου Paul Valéry-Montpellier III, Πρόεδρος του
Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

Σοφία Νταλαμπέκη, Μαθηματικός, Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής
και Γενική Γραμματέας του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

Σπύρος Ντζουροπάνος, Ε.Δι.Π - Υπ. Δρ. / Τμήμα Μηχανικών
Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Βάντα Παπαϊωάννου-Βουτσά, Φιλολόγος-Αρχαιολόγος/Συγγραφέας,
Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής και Έφορος Δημοσιεύσεων του
Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ, Κομοτηνή.

Νίκος Σκεντέρης, Καθηγητής Παιδιατρικής, Μέλος της Συντονιστικής
Επιτροπής και Β' Αντιπρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της
ΔΕΦΝΚ, Λάρισα.

Νίκος Χρυσός, Συγγραφέας, Α' Αντιπρόεδρος του Παραρτήματος
Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σάββατο, 25 Νοεμβρίου 2023

9:00-9:30 Εγγραφή συνέδρων

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονες σημαντικές προσωπικότητες

Προεδρείο

Γιώργος Στασινάκης

Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής της ΔΕΦΝΚ,

Πρεσβευτής Ελληνισμού,

Ιπότης του Εθνικού Τάγματος Αζίας της Γαλλικής Δημοκρατίας

Έλενα Αβραμίδου

Αν. Καθ. Φιλοσοφίας, World Arthistory Institute (WAI), Shanghai

International Studies University(SISU) και Μέλος Διοικούσας Επιτροπής της

Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πρόεδρος του Παραρτήματος

Κίνας της ΔΕΦΝΚ

Κατερίνα Ζωγραφιστού

Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Paul Valéry-Montpellier III (Γαλλία),

Πρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

9:30-10:00 Χαιρετισμοί

Προβολή βίντεο

10:00-10:15 Yvette Renoux-Herbert

Πρώην συνεργάτις του Καζαντζάκη στην UNESCO

«Le guerrier et le géant» (Ο πολεμιστής και ο γίγαντας)

10:15-10:30 Σπύρος Ντζουροπάνος

Ε.ΔΙ.Π – Υπ. Δρ. / Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και

Γεωπληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Κλεομένης Καλογερόπουλος

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής / Τμήμα Μηχανικών

Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής

Αττικής

Ανδρέας Τσάτσαρης
*Καθηγητής / Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και
Γεωπληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*
Ιωάννης Κάτσιος
*Αναπλ. Καθηγητής / Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και
Γεωπληροφορικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής*
«Γεωγραφική διάσταση των συναντήσεων του Καζαντζάκη
με μη Έλληνες ομότεχνούς του»

10:30-10:45 Παντελής Κογιάμης
Μουσικός, Διευθυντής Ορχήστρας
«Νίκος Καζαντζάκης – Μποχουσλάβ Μαρτινού: Μια
σπάνια συνάντηση δύο κορυφαίων δημιουργών»

10:45-11:00 Françoise Boussard
Καθηγήτρια Λογοτεχνίας στο Université Permanente de Nantes
«Le labrys, la croix et le croissant: l'Abbé Mugnier, une
figure kazantzakienne» (Η λάβρυς, ο σταυρός και η
ημισέληνος: ο Αβάς Mugnier, μια καζαντζακική μορφή)

11:00-11:15 Jean Claude Schwendemann
Κλασικός φιλόλογος, Πρόεδρος Παραρτήματος ΔΕΦΝΚ Γαλλίας
«Nikos Kazantzaki et Albert Schweitzer, les "deux frères"»
(Νίκος Καζαντζάκης και Albert Schweitzer, τα «δυο
αδέλφια»)

11:15-11:45 Συζήτηση

11:45-12:15 Διάλειμμα

Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ευρώπη)

Προεδρείο

Βάντα Παπαϊωάννου-Βουτσά

*Φιλολόγος-Αρχαιολόγος/Συγγραφέας και Έφορος Δημοσιεύσεων του
Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ*

Δώρα Σιμιντζή

Φιλολόγος, Διευθύντρια 2ου Λυκείου Περιστερίου

-
12:15-12:30	Κώστας Ακρίβος <i>Συγγραφέας</i> «Το γαλάζιο πουλί του Δούναβη»
12:30-12:45	Θεοφάνης Μαλκίδης <i>Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου, Διδάσκων στο Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος</i> «Ανιχνεύοντας το Μεσοπόλεμο της αβεβαιότητας και της δημιουργίας: Νίκος Καζαντζάκης και Παναϊτ Ιστράτι»
12:45-13:00	Basilus J. Groen <i>Ομότιμος Καθηγητής Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Γκρατς, Επισκέπτης Καθηγητής στο Ποντιφικό Ανατολικό Ινστιτούτο στη Ρώμη και στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβέν</i> «Ο Νίκος Καζαντζάκης και οι Ολλανδοί ομότεχνοί του»
13:00-13:15	Γιώργος Στασινάκης <i>Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής της ΔΕΦΝΚ, Πρεσβευτής Ελληνισμού, Ιππότης του Εθνικού Τάγματος Αξίας της Γαλλικής Δημοκρατίας</i> «Καζαντζάκης - Banine: Μια άγνωστη φιλία»
13:15-13:45	Συζήτηση
13:45-16:00	Διάλειμμα

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ευρώπη)

Προεδρείο

Basilius J. Groen

Ομότιμος Καθηγητής Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Γκρατς,
Επισκέπτης Καθηγητής στο Ποντιφικό Ανατολικό Ινστιτούτο στη Ρώμη
και στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβέν

Δημήτρης Κόκορης

Καθηγητής Νεοελληνικής Γραμματείας, ΑΠΘ

-
- 16:00-16:15   Hans-Ulrich Seifert
*Βιβλιοθηκονόμος και Επικεφαλής του Τμήματος Ψηφιακών
Μέσων στο Πανεπιστήμιο του Trier
«Hispanic Connections» (Ισπανικές Συνδέσεις)*
-
- 16:15-16:30   Γιάννης Σακκάς
*Καθηγητής Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Δώρα Σιμιντζή
Φιλολόγος, Διευθύντρια 2ου Λυκείου Περιστερίου
«Η ζωή και το έργο του Καζαντζάκη και του Καμού.
Συγκλίσεις και Αποκλίσεις»*
-
- 16:30-16:45   Ag Apolloni
*Καθηγητής Λογοτεχνίας, Πανεπιστήμιο της Πρίστινα, συγγραφέας
«Kazantzakis and Unamuno: A Philosophical Friendship»
(Καζαντζάκης και Ουναμούνο: Μια φιλοσοφική φιλία)*
-
- 16:45-17:00   Διονύσης Ψιλόπουλος
*Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Εδιμβούργου, Επ. Καθηγητής στο
Αγγλικό Τμήμα του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος
«Ο Αένας Τροχός και η Νέα Θεότητα στην Ασκητική του
Καζαντζάκη και στο Όραμα του Γέιτς»*
-
- 17:00-17:30   Συζήτηση
-
- 17:30-17:45   Διάλειμμα

Δ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ασία)

Προεδρείο

Allain Glykos

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μπορντό Ι, συγγραφέας

Μαρία Φλετορίδου

Διδάκτωρ ΕΚΠΑ, εκπαιδευτικός, μεταφράστρια

-
- 17:45-18:00 Έλενα Αβραμίδου
Αν. Καθ. Φιλοσοφίας, WAI-SISU και Μέλος Διοικούσας Επιτροπής της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Πρόεδρος του Παραρτήματος Κίνας της ΔΕΦΝΚ
«Νίκος Καζαντζάκης και Λου Σουν: Μια παράλληλη ανάγνωση»
-
- 18:00-18:15 Κόσουκε Φουκούντα
Διδάσκων Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Ξένων Σπουδών του Τόκιο
«Τι είναι ο “νέος ανατολισμός” στο *Ταξιδεύοντας Ιαπωνία-Κίνα* και ποιοι είναι ο Ίτο Χάννι και η Joshiro;»
-
- 18:15-18:30 Hiroaki Yoshikawa
Λέκτορας, Κέντρο Διεθνών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Meisei, Τόκιο
«Nikos Kazantzakis's Encounter with Japanese Playwright Ujaku Akita in the Soviet Union, 1927» (Η συνάντηση του Νίκου Καζαντζάκη με τον Ιάπωνα θεατρικό συγγραφέα Ujaku Akita στη Σοβιετική Ένωση, 1927)
-
- 18:30-18:45 Απόστολος Πούλιος
Διδάκτωρ Γλωσσολογίας του ΕΚΠΑ
«Ο Καζαντζάκης και 9 σύγχρονοί του Ρώσοι συγγραφείς τους οποίους ενδεχομένως συνάντησε στη Ρωσία»
-
- 18:45-19:00 Μιχάλης Πάτσης
Διδάκτωρ Φιλολογίας της Ακαδημίας Επιστημών της Ρωσίας, εκπαιδευτικός, συγγραφέας
«Ο Νικολάι Κλιούεφ ένας ποιητής ορόσημο για τον Νίκο Καζαντζάκη στη Ρωσία»
-
- 19:00-19:30 Συζήτηση

Κυριακή, 26 Νοεμβρίου 2023

Πρωινή συνεδρία

Ε΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ
Ο Καζαντζάκης μεταφραστής

Προεδρείο
Μαρία Ζαχαριάκη
Γεωπόνος, Ταμίας του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ
Νίκος Σκεντέρης
Καθηγητής Παιδιατρικής, Β' Αντιπρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της
ΔΕΦΝΚ

-
- 09:00-09:15 Αθανασία Δρακούλη
Διδάσκουσα Ιταλικής Γλώσσας και Ορολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης και Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
«Πρωτότυπες, σπάνιες και νεόπλαστες σύνθετες λέξεις στην ελληνική μετάφραση του έργου *Ο Ηγεμόνας* του Niccolò Macchiavelli από τον Νίκο Καζαντζάκη»
- 09:15-09:30 Δημήτρης Κόκορης
Καθηγητής Νεοελληνικής Γραμματείας, ΑΠΘ.
«Οι ποιητικές μεταφράσεις του Νίκου Καζαντζάκη στο περιοδικό *Ο Κύκλος*»
- 09:30-09:45 Σπύρος Κατσαραπίδης
Φιλολόγος
«Γνώση και παρανάγνωση του δαρβινικού έργου από τον Καζαντζάκη. Πρώτες παρατηρήσεις»
- 09:45-10:00 Gilda Tentorio
Καθηγήτρια Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, Πανεπιστήμιο Παβίας, Μεταφράστρια.
«Ο Δάντης “συνταξιδιώτης” στα έργα του Καζαντζάκη»
- 10:00-10:30 Συζήτηση

ΣΤ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ανέκδοτα τεκμήρια από το Μουσείο Καζαντζάκη

Προεδρείο

Σπύρος Ντζουροπάνος

Ε.ΔΙ.Π – Υπ. Δρ. / Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής,

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Jean Claude Schwendemann

Κλασικός φιλόλογος, Πρόεδρος Παραρτήματος ΔΕΦΝΚ Γαλλίας

10:30-10:45 Παρασκευή Βασιλειάδη
*Επιμελήτρια Συλλογών και Αναπληρώτρια Διευθύντρια
Μουσείου Καζαντζάκη*
«Αναγνωστικά ίχνη σε νεανικές σημειώσεις του Νίκου
Καζαντζάκη»

10:45-11:00 Εύα Κοκκινίδη
Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας του King's College London
«Επτά άγνωστες διασκευές σαιξπηρικών έργων από τον
Νίκο Καζαντζάκη»

11:00-11:15 Συζήτηση

11:15-11:45 Διάλειμμα

Ζ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ο Καζαντζάκης και η φιλοσοφία

Προεδρείο

Γιάννης Σακκάς

Καθηγητής Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Διονύσης Ψιλόπουλος

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Εδιμβούργου, Επ. Καθηγητής στο Αγγλικό Τμήμα

του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος

11:45-12:00 Κατερίνα Ζωγραφιστού
*Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Paul Valéry-Montpellier III
και Πρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ*
«Η ανάγνωση της *Ηθικής του Σπινόζα* από τον Νίκο
Καζαντζάκη. Φιλοσοφικές αναλογίες με την *Ασκητική*»

12:00-12:15 Γιώργος Δρίτσας
Υποψήφιος Διδάκτορας Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ
«Η επιρροή του Henri Bergson στον Νίκο Καζαντζάκη:
μέσα από τα κείμενα του ίδιου»

12:15-12:30 Allain Glykos
Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μπορντό 1, συγγραφέας
«Kazantzaki lecteur de Bergson: La question de l'élan vital»
(Ο Καζαντζάκης αναγνώστης του Bergson: Το θέμα της
ζωτικής ορμής)

12:30-12:45 Αγάθη Μαρκάτη
*Διδάκτωρ Φιλοσοφίας, Πανεπιστημιακός, Επίτιμο μέλος της
ΔΕΦΝΚ*
«Καζαντζάκης-Νίτσε “Λιονταρίσια η τροφή που με τάισε ο
Nietzsche...”»

12:45-13:00 Sherif Luzha
*Μεταφραστής, κριτικός λογοτεχνίας, συντάκτης του
πολιτιστικού περιοδικού Symbol*
«Reading the doctoral thesis of Kazantzakis on Nietzsche»
(Διαβάζοντας τη διατριβή του Καζαντζάκη για το Nietzsche)

13:00-13:30 Συζήτηση

13:30-16:00 Διάλειμμα

Απογευματινή συνεδρία

Η΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ευρώπη, Αμερική και επιστροφή στην Ελλάδα

Προεδρείο

Εύα Κοκκινίδη

Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας του King's College London

Αγάθη Μαρκάτη

Διδάκτωρ Φιλοσοφίας, Πανεπιστημιακός, Επίτιμο μέλος της ΔΕΦΝΚ

16:00-16:15 *Μαρία Φλετορίδου*
Διδάκτωρ ΕΚΠΑ, εκπαιδευτικός, μεταφράστρια
«Συνάντηση Μαρίας Βοναπάρτη και Νίκου Καζαντζάκη
1950-1957»

16:15-16:30 Κωνσταντίνος Δημουλάς
Φιλόλογος, κοινωνικός και κλινικός ψυχολόγος
(με τη συνεργασία των Ευριπίδη Κ. Δημουλά, Έλλης Κ.
Βέλλιου, Θεοδώρας Ευ. Παπαδημητρίου και Αγγελικής Α.
Κουτσαβλάκη)
«Η Marie Bonaparte, επί τη προσμονή, καθ' εαυτήν,
ανταπόκρισης συν-ομιλίας, με τον Καζαντζάκη, ως δρόμο
επανεύρεσης του (φίλου εκείνου) ανδρός της»

16:30-16:45 Ευθαλία (Εφη) Μπουκουβάλα – Κλώντζα
Υποψήφια Διδάκτωρ Τμήματος Φιλολογίας του
Πανεπιστημίου Κρήτης, εκπαιδευτικός
«Καζαντζάκης - Shakespeare: Όταν η “Κρητική Ματιά”
ατενίζει τον “Κύκνο του Αίβον”»

16:45-17:00 Ηλίας Ηλιάδης
Πρώην Πρόεδρος της Κύπρου στην Ισπανία, Επίτιμος
Πρόξενος στην Μπογκοτά της Κολομβίας
«Χόρχε Σαλαμέα και Νίκος Καζαντζάκης: Μια στενή φιλία»

17:00-17:15 Νίκος Αλεξίου
*Καθηγητής Κοινωνιολογίας, Queens College, CUNY,
Διευθυντής του Κέντρου Έρευνας Ελληνικής Διασποράς
«Κίμων Φράιερ: Ένας κοσμοπολίτης της γλώσσας»*

17:15-17:30 Σταυρούλα Γ. Τσούπρου
*Διδάκτωρ Φιλολογίας του ΕΚΠΑ, συγγραφέας, ερευνήτρια
«Νίκος Καζαντζάκης – Sigmund Freud/ Wilhelm Stekel: η
πιθανή πηγή ενός τίτλου (και όχι μόνον)»*

17:30-17:45 Καλλιόπη Μπούσουλα
*Υποψήφια Διδάκτωρ στο ΑΠΘ
«Επιστροφή στην Ελλάδα, επιστροφή στην Οδύσσεια. Μια
σημειωτική ανάλυση των ταξιδιών του Καζαντζάκη μέσα
από τις αφίσες και τα εξώφυλλα των έργων του»*

17:45-18:15 Συζήτηση

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο

Γιώργος Στασινάκης

*Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής της ΔΕΦΝΚ, Πρεσβευτής Ελληνισμού,
Ιππότης του Εθνικού Τάγματος Αζίας της Γαλλικής Δημοκρατίας*

Κατερίνα Ζωγραφιστού

Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Paul Valéry-Montpellier III,

Πρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της ΔΕΦΝΚ

18:15-18:45 Έλενα Αβραμίδου
*Αν. Καθ. Φιλοσοφίας WAI- SISU και Μέλος Διοικούσας
Επιτροπής της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
Πρόεδρος του Παραρτήματος Κίνας της ΔΕΦΝΚ
Σύνοψη – Συμπεράσματα*

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«Συναντήσεις και κείμενα του Καζαντζάκη
για μη Έλληνες συγγραφείς και καλλιτέχνες»

Περιλήψεις Εισηγήσεων

Περιεχόμενα

Σελίδα

Yvette Renoux-Herbert:.....	21
« <i>Le guerrier et le géant</i> »	
Σπύρος Ντζουροπάνος, Κλεομένης Καλογερόπουλος, Ανδρέας Τσάτσαρης, Ιωάννης Κάτσιος:.....	21
« <i>Γεωγραφική διάσταση των συναντήσεων του Καζαντζάκη με μη Έλληνες ομότεχνούς του</i> »	
Παντελής. Κογιάμης:.....	23
« <i>Νίκος Καζαντζάκης - Μποχουσλάβ Μαρτινού: Μια σπάνια συνάντηση δύο κορυφαίων δημιουργών</i> »	
Françoise Boussard:.....	24
« <i>Le labrys, la croix et le croissant: l'abbé Mugnier, une figure kazantzakienne</i> »	
Jean Claude Schwendemann:.....	25
« <i>Nikos Kazantzaki et Albert Schweitzer, les "deux frères"</i> »	
Κώστας Ακρίβος:.....	26
« <i>Το γαλάζιο πουλί του Δούναβη</i> »	
Θεοφάνης Μαλκίδης:.....	26
« <i>Ανιχνεύοντας το Μεσοπόλεμο της αβεβαιότητας και της δημιουργίας: Νίκος Καζαντζάκης και Παναΐτ Ιστράτι</i> »	
Basilius J. Groen:.....	27
« <i>Ο Νίκος Καζαντζάκης και οι Ολλανδοί ομότεχνοί του</i> »	
Γιώργος Στασινάκης:.....	29
« <i>Καζαντζάκης - Vanine: Μια άγνωστη φιλία</i> »	
Hans-Ulrich Seifert:.....	30
« <i>Ισπανικές συνδέσεις</i> »	
Γιάννης Σακκάς, Δώρα Σιμιτζή:.....	31
« <i>Η ζωή και το έργο του Καζαντζάκη και του Καμύ. Συγκλίσεις και αποκλίσεις</i> »	
AG Apolloni:.....	32
« <i>Kazantzakis and Unamuno: A Philosophical Friendship</i> »	
Διονύσης Ψιλόπουλος:.....	33
« <i>Ο Αένας Τροχός και η Νέα Θεότητα στην Ασκητική του Καζαντζάκη και στο Όραμα του Γέιτς</i> »	
Έλενα Αβραμίδου:.....	34
« <i>Νίκος Καζαντζάκης και Λου Σουν: Μια παράλληλη ανάγνωση</i> »	

Κόσουκε Φουκούντα:.....	35
«Τι είναι ο “νέος ανατολισμός” στο Ταξιδεύοντας Ιαπωνία-Κίνα και ποιοι είναι ο Ίτο Χάννι και η Jashiro;»	
Hiroaki Yoshikawa:.....	36
«Nikos Kazantzakis's Encounter with Japanese Playwright Ujaku Akita in the Soviet Union, 1927»	
Απόστολος Πούλιος:.....	37
«Ο Καζαντζάκης και 9 σύγχρονοί του Ρώσοι συγγραφείς τους οποίους ενδεχομένως συνάντησε στη Ρωσία»	
Μιχάλης Πάτσης:.....	38
«Ο Νικολάι Κλιούεφ ένας ποιητής ορόσημο για τον Νίκο Καζαντζάκη στη Ρωσία»	
Αθανασία Δρακούλη:.....	40
«Πρωτότυπες, σπάνιες και νεόπλαστες σύνθετες λέξεις στην ελληνική μετάφραση του έργου Ο Ηγεμόνας του Niccolò Macchiavelli από τον Νίκο Καζαντζάκη»	
Δημήτρης Κόκορης:.....	41
«Οι ποιητικές μεταφράσεις του Νίκου Καζαντζάκη στο περιοδικό Ο Κύκλος»	
Σπύρος Κατσαραπίδης:.....	42
«Γνώση και παρανάγνωση του δαρβινικού έργου από τον Καζαντζάκη. Πρώτες παρατηρήσεις»	
Gilda Tentorio:.....	43
«Ο Δάντης “συναξιδιώτης” στα έργα του Καζαντζάκη»	
Παρασκευή Βασιλειάδη:.....	44
«Αναγνωστικά ίχνη σε νεανικές σημειώσεις του Νίκου Καζαντζάκη»	
Εύα Κοκκινίδη:.....	45
«Επτά άγνωστες διασκευές σαιξπηρικών έργων από τον Νίκο Καζαντζάκη»	
Κατερίνα Ζωγραφιστού:.....	45
«Η ανάγνωση της Ηθικής του Σπινόζα από τον Νίκο Καζαντζάκη. Φιλοσοφικές αναλογίες με την Ασκητική»	
Γιώργος Δρίτσας:.....	47
«Η επιρροή του Henri Bergson στον Νίκο Καζαντζάκη μέσα από τα κείμενα του ίδιου»	
Allain Glykos:.....	47
«Kazantzaki lecteur de Bergson: La question de l'élan vital»	
Αγάθη Μαρκάτη:.....	48
«Λιονταρίσια η τροφή που με τάισε ο Nietzsche...»	

Sherif Luzha:.....	49
« <i>Reading the doctoral thesis of Kazantzakis on Nietzsche</i> »	
Μαρία Φλετορίδου:	50
« <i>Συνάντηση Μαρίας Βοναπάρτη και Νίκου Καζαντζάκη 1950-1957</i> »	
Κωνσταντίνος Δημουλάς (με τη συνεργασία των Ευριπίδη Κ. Δημουλά, Έλλης Κ. Βέλλιου, Θεοδώρας Ευ. Παπαδημητρίου και Αγγελικής Α. Κουτσαβλάκη):.....	51
« <i>Η Marie Bonaparte, επί τη προσμονή, καθ' εαυτήν, ανταπόκρισης συνομιλίας, με τον Καζαντζάκη, ως δρόμο επανεύρεσης του (φιλου εκείνου) ανδρός της</i> »	
Ευθαλία (Έφη) Μπουκουβάλα- Κλώντζα:	53
« <i>Καζαντζάκης – Shakespeare: Όταν η “Κρητική Ματιά” ατενίζει τον “Κύκνο του Αίβον”</i> »	
Ηλίας Ηλιάδης:.....	54
« <i>Χόρχε Σαλαμέα και Νίκος Καζαντζάκης: Μια στενή φίλια</i> »	
Νίκος Αλεξίου:.....	55
« <i>Κίμων Φράιερ: Ένας κοσμοπολίτης της γλώσσας</i> »	
Σταυρούλα Γ. Τσούπρου:	56
« <i>Νίκος Καζαντζάκης – Sigmund Freud/ Wilhelm Stekel: η πιθανή πηγή ενός τίτλου (και όχι μόνον)</i> »	
Καλλιόπη Μπούσουλα:.....	58
« <i>Επιστροφή στην Ελλάδα, επιστροφή στην Οδύσσεια. Μια σημειωτική ανάλυση των ταξιδιών του Καζαντζάκη μέσα από τις αφίσες και τα εξώφυλλα των έργων του</i> »	

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονες σημαντικές προσωπικότητες

Yvette Renoux-Herbert

«Le guerrier et le géant»

Une longue amitié entre le Crétois Nikos Kazantzaki, écrivain et citoyen du monde, et le Français Jean Herbert, interprète de conférences et spécialiste des spiritualités de l'Orient. Animés d'une même passion pour les voyages, les hasards de la vie et la marche du monde les sépareront et les réuniront pendant 30 ans pour des échanges riches en découvertes.

Yvette Renoux-Herbert est née à Paris en 1924. Elle est allée à l'école et a fait ses études universitaires en Suisse (Genève). Après avoir fini ses études, en 1946, elle a travaillé à l'UNESCO en tant qu'assistante au projet de traduction des grandes œuvres de l'humanité, dont 11 mois (de 1946 à 1947) avec Nikos Kazantzaki. De 1958 à 1991 elle a travaillé aux Editions Tallandier, Albin Michel, J'ai Lu, Hachette aux services fabrication et traduction. Depuis 1991 et jusque' en 2009 elle a été Présidente de la section française de la SIANK et Directrice de publication pour les documents de la SIANK (*Le Regard Crétois* et *Synthesis*). Elle est aussi Vice-présidente du Musée de Montmart rechargée de travaux de relecture de documents.

**Σπύρος Ντζουροπάνος, Κλεομένης Καλογερόπουλος,
Ανδρέας Τσάτσαρης, Ιωάννης Κάτσιος**

**«Γεωγραφική διάσταση των συναντήσεων του Καζαντζάκη
με μη Έλληνες ομότεχνούς του»**

Η προσωπικότητα του Καζαντζάκη διαμορφώθηκε σημαντικά από τα εκτεταμένα ταξίδια του σε όλο τον κόσμο, τα οποία θεωρούσε από τις μεγαλύτερες πηγές χαράς του. Έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην καθιέρωση της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα και τα ταξιδιωτικά του γραπτά δεν έχουν μόνο λογοτεχνική αξία, αλλά προσφέρουν επίσης βαθιά γνώση ιστορικών, γεωπολιτικών, οικονομικών, γεωγραφικών και κοινωνιολογικών πτυχών. Κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του, ο Καζαντζάκης συνάντησε πολυάριθμους καλλιτέχνες από διάφορες χώρες, που εκτείνονται στην Ευρώπη, την Ασία και τη Μέση Ανατολή. Η παρούσα εργασία εμβαθύνει στις αξιοσημείωτες συναντήσεις του με τον Ουναμόνο στην Ισπανία, τον Παναϊτ Ιστράτι στην Ελλάδα και τη Σοβιετική Ένωση, καθώς και στις αλληλεπιδράσεις του με Άγγλους διανοούμενους κατά την επίσκεψή του στην Αγγλία. Για να ενισχυθεί η

κατανόηση αυτών των συναντήσεων, περιλαμβάνονται Ουναμούνο στην Ισπανία, τον Παναϊτ Ιστράτι στην Ελλάδα και τη Σοβιετική Ένωση, καθώς και στις αλληλεπιδράσεις του με Άγγλους διανοούμενους κατά την επίσκεψή του στην Αγγλία. Για να ενισχυθεί η κατανόηση αυτών των συναντήσεων, περιλαμβάνονται θεματικοί χάρτες, οι οποίοι επισημαίνουν τις τοποθεσίες αυτών των συναντήσεων. Η δημιουργία χαρτών για την οπτικοποίηση των εκτεταμένων ταξιδιών του Καζαντζάκη είναι απαραίτητη, για να παράσχει στους αναγνώστες μια ολοκληρωμένη και χωρικά πλαισιωμένη κατανόησή τους. Οι χάρτες αυτοί όχι μόνο βοηθούν στην ανίχνευση των περίπλοκων διαδρομών που πραγματοποίησε, αλλά προσφέρουν επίσης μια οπτική αναπαράσταση της γεωγραφικής ποικιλομορφίας που συνάντησε. Επιτρέπουν στους αναγνώστες να εκτιμήσουν τη χρονολογική ακολουθία των ταξιδιών του, και με αυτό τον τρόπο παρέχουν μια βαθύτερη κατανόηση της εξέλιξης των αναζητήσεών του με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον, αυτά τα οπτικά βοηθήματα αναδεικνύουν τις βασικές τοποθεσίες, όπου ο Καζαντζάκης συναντήθηκε με άλλες σημαντικές προσωπικότητες και συμμετείχε σε ουσιαστικές λογοτεχνικές και πολιτιστικές ανταλλαγές, ρίχνοντας φως στο σημαντικό ρόλο του στην παγκόσμια λογοτεχνική σκηνή, αλλά και στη διαρκή επίδρασή του στην ταξιδιωτική λογοτεχνία.

Ο **Σπύρος Ντζουροπάνος** είναι τοπογράφος μηχανικός Τ.Ε. (MSc), ΕΔΙΠ του Τμήματος Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής, του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και υποψήφιος διδάκτορας. Έχει πτυχίο-πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη γεωδαισία-τοπογραφία, στην ανθρωπογεωγραφία και στη γεωγραφία του ταξιδιού. Η υπό εξέλιξη διδακτορική του διατριβή έχει θέμα: «Χωρική διάσταση της ταξιδιογραφίας του Ν. Καζαντζάκη: Ανθρωπογεωγραφική προσέγγιση». Διδάσκει συνολικά επί 25 χρόνια, στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής και στα πρώην ΤΕΙ Αθήνας και Πειραιά. Έχει συγγράψει τρεις εργασίες για συνέδρια.

Ο **Κλεομένης Καλογερόπουλος** είναι τοπογράφος μηχανικός (Ph.D., MSc, and BSc), μεταδιδακτορικός ερευνητής και ακαδημαϊκός υπότροφος του Τμήματος Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στις γεωχωρικές υποδομές, στη χωρική ανάλυση, στη μοντελοποίηση φυσικών καταστροφών, στη γεωαρχαιολογία, στη χαρτογραφία και στη γεωγραφία. Έχει συγγράψει πάνω από 80 εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια, κριτής σε πάνω από 50 επιστημονικά περιοδικά και guest editor σε τρία από αυτά. Είναι πιστοποιημένος αξιολογητής της ΓΓΕΚ και τα τελευταία χρόνια είναι εμπειρογνώμονας στις Επιστήμες της Γης στη χρήση εφαρμογών GIS και τηλεπισκόπησης στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας.

Ο **Ανδρέας Τσάτσαρης** είναι διδάκτωρ αγρονόμος και τοπογράφος μηχανικός, καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής, του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (ΠΑ.Δ.Α.), διευθυντής του Ερευνητικού Εργαστηρίου «Γεωχωρικής Τεχνολογίας (GAEA)» στο Τμήμα, κατ' επανάληψη εκλεγμένος πρόεδρος του Τμήματος. Στο ΠΑ.Δ.Α. διδάσκει από το 1996 Συστήματα και Επιστήμη Γεωγραφικών Πληροφοριών. Από το 1999 διδάσκει ΣΓΠ ως επισκέπτης καθηγητής στο ΕΚΔΔΑ, ενώ από το 2009 διδάσκει Χωρική Επιδημιολογία σε ΠΜΣ των Ιατρικών Σχολών των Πανεπιστημίου Κρήτης, ΑΠΘ και ΕΚΠΑ. Επιβλέπει επτά διδακτορικές διατριβές, έχει συγγράψει τρία βιβλία, έχει δημοσιεύσει πάνω από ενενήντα άρθρα σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, διεθνή και εθνικά συνέδρια και συλλογικούς τόμους, με εκατοντάδες διεθνείς ετεροαναφορές στο έργο του. Έχει συμμετάσχει σε εθνικά και διεθνή ερευνητικά προγράμματα (περισσότερα από τριάντα). Είναι αξιολογητής σε είκοσι επιστημονικά περιοδικά της επιστημονικής του εξειδίκευσης, guest editor σε τρία, και πιστοποιημένος αξιολογητής στην αξιολόγηση ερευνητικών προτάσεων της ΓΓΕΚ, του ΑΠΘ και του ΕΚΠΑ.

Ο **Ιωάννης Κάτσιος** είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας & Γεωπληροφορικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και του ΤΕΙ Αθήνας (1996) στο οποίο διδάσκει Θεματική Χαρτογραφία και Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών. Είναι διπλωματούχος αγρονόμος και τοπογράφος μηχανικός Ε.Μ.Π με μεταπτυχιακές σπουδές στη γεωγραφία και τη χωροταξία (Univ. Paris IV-Sorbone), τη θεματική χαρτογραφία και τη γραφική σημειολογία (École Pratique des Hautes Étude). Είναι διδάκτωρ περιφερειακής επιστήμης του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου. Έχει διατελέσει διευθυντής του Τομέα GIS του ΕΠΙ Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού του Παντείου Πανεπιστημίου, στο οποίο έχει διδάξει Γεωγραφική Ανάλυση σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Ως επισκέπτης καθηγητής έχει διδάξει Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα και μελέτες χωροταξίας, πολεοδομίας, περιφερειακής ανάπτυξης, διαχείρισης περιβάλλοντος, κτηματολογίου κ.ά., με αντίστοιχες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια και έχει συγγράψει δύο βιβλία.

Παντελής Κογιάμης
«Νίκος Καζαντζάκης - Μποχουσλάβ Μαρτινού:
Μια σπάνια συνάντηση δύο κορυφαίων δημιουργών»

Η γνωριμία και η σχέση του Νίκου Καζαντζάκη με τον Τσέχο συνθέτη Μποχουσλάβ Μαρτινού παραμένει μέχρι σήμερα άγνωστη στους περισσότερους Έλληνες. Λίγοι γνωρίζουν πως ένα από τα πιο γνωστά, αγαπητά και εμβληματικά έργα του Κρητικού συγγραφέα, το μυθιστόρημα *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*, αποτέλεσε τη βάση για το τελευταίο μουσικό έργο του Μαρτινού, την όπερά του *The Greek Passion (Το Ελληνικό Πάθος)*.

Οι δύο άνδρες γνωρίστηκαν το φθινόπωρο του 1954 έπειτα από

αίτημα του Μαρτινού να συναντήσει τον Καζαντζάκη, καθώς ο συνθέτης, όντας ενθουσιασμένος από το μυθιστόρημα *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* επιθυμούσε να το επεξεργαστεί ως θέμα για το επόμενο λυρικό του έργο. Ο Καζαντζάκης, σκεπτικός για το αν ο Ζορμπάς ήταν κατάλληλος για μια τέτοια επεξεργασία, πρότεινε αντ' αυτού στον Μαρτινού το μόλις μεταφρασμένο στα αγγλικά μυθιστόρημά του *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*. Ο Μαρτινού δέχθηκε να διαβάσει το έργο και μετά από λίγες μόνο ημέρες σχεδίασε ένα πρώτο πλάνο της όπερας.

Βασισμένος ως επί το πλείστον σε δύο κύριες πηγές, την αλληλογραφία των Καζαντζάκη-Μαρτινού καθώς και την αλληλογραφία του Μαρτινού με το φίλο και βιογράφο του Μίλος Σαφράνεκ, παρουσιάζω στην ανακοίνωση αυτή την καλλιτεχνική αλλά και, προπαντός, την ανθρώπινη πλευρά της σχέσης των δύο δημιουργών. Καταδεικνύεται μέσα από τις επιστολές αυτές ο υπέρμετρος θαυμασμός, η εκτίμηση και ο σεβασμός που έτρεφε για το έργο του Καζαντζάκη ο διάσημος ανά τον κόσμο σπουδαίος συνθέτης. Καρπός, μάλιστα, της μοναδικής αυτής συνάντησης των δύο κορυφαίων προσωπικοτήτων έμελλε να είναι το σπουδαιότερο μουσικό έργο του Μποχουσλάβ Μαρτινού, η όπερα *Το Ελληνικό Πάθος*.

Ο **Παντελής Κογιάμης** γεννήθηκε στη Χίο. Σπούδασε μουσικολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, πιάνο και αγωγάρα θεωρητικά. Συνέχισε σπουδές διευθυνσης ορχήστρας στο Πανεπιστήμιο Μουσικής και Παραστατικών Τεχνών της Βιέννης. Παρακολούθησε σεμινάρια διευθυνσης με διεθνούς φήμης αρχιμουσικούς, κέρδισε το Α΄ βραβείο σε διεθνή διαγωνισμό στη Βιέννη, βραβεύτηκε στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Διεύθυνσης Ορχήστρας της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης και διακρίθηκε στις ακροάσεις νέων Ελλήνων αρχιμουσικών της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Το άρθρο του «Ο Καζαντζάκης, η *Οδύσεια* και η κριτική» δημοσιεύτηκε στο περιοδικό της ΔΕΦΝΚ *Η Κρητική ματιά*, ενώ τα τελευταία χρόνια έλαβε μέρος σε συνέδρια και ημερίδες αφιερωμένα στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη εστιάζοντας στο έπος *Οδύσεια*, καθώς και στις γερμανόφωνες μεταφράσεις των μυθιστορημάτων του.

Françoise Boussard

«Le labrys, la croix et le croissant: l'abbé Mugnier, une figure kazantzakienne»

Entre 1909 et 1910, le jeune Nikos Kazantzaki rencontre en Crète et guide sur quelques sites de son île natale un abbé français atypique, fin esprit, habitué du faubourg St Germain et surtout féru de

littérature, grand voyageur: l'abbé Mugnier (1853-1944). Vingt ans plus tard, alors qu'il se trouve à Paris, il lui écrit une lettre nostalgique, dont l'abbé fait mention dans son Journal du 29 avril 1930 (une lettre «*admirable et qui m'enchant*»): l'écrivain signale l'influence qu'eut sur lui leur conversation et demande à le revoir. Se sont-ils revus, croisés dans ces années 30 si difficiles pour Kazantzaki? Peut-être. Mais l'essentiel demeure la place qu'occupe étrangement l'abbé dans un chapitre de *Rapport au Greco* consacré à un retour en Crète du jeune Nikos. Bouleversant comme souvent la chronologie et «*mêlant imagination et vérité*», l'écrivain crétois confère à cet abbé marginal recréé sous sa plume une fonction narrative qui ancre, dynamise et légitime des motifs essentiels du mythe personnel.

Françoise Boussard est agrégée de lettres classiques et professeure de littérature en classes préparatoires littéraires à l'ENS au lycée Guist'hau de Nantes (1994-2015). Enseignante à l'Université Permanente de Nantes depuis 2015. Cours et conférences sur Kazantzaki depuis 2021. Auteur d'un ouvrage sur Lucrèce (1997) et d'études littéraires dans diverses revues. Membre de la SIANK, section française depuis 2020.

Jean-Claude Schwendemann «**Nikos Kazantzaki et Albert Schweitzer, les "deux frères"**»

Comment, malgré quelques différences, Nikos Kazantzaki et Albert Schweitzer ont-ils pu être considérés comme «deux frères»? Comment deux personnalités différentes par leurs origines et par leurs œuvres ont-elles pu être proches et ont pu s'apprécier grâce dans leur rapport à la philosophie, à la religion même, à l'Homme tout simplement, dans leur idéal de la sainteté... au point de se considérer comme «deux frères»? Une proximité, deux rencontres et une fraternité tardive certes, mais qui se sont concrétisées depuis une dizaine d'années sous la forme d'un jumelage entre la Maison Albert Schweitzer de Gunsbach en Alsace et le Musée Kazantzaki à Myrtia en Crète.

Jean-Claude Schwendemann est professeur de lettres classiques à la retraite, ancien animateur culturel de l'association ATHENA, président de l'association ATHENA de 2000 à 2009 et président fondateur de l'association Alsace-Crète depuis 1996. En plus il est président de la section française de la SIANK depuis 2018 et membre du Comité de coordination de la SIANK pour la France.

Β' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ευρώπη)

Κώστας Ακρίβος

«Το γαλάζιο πουλί του Δούναβη»

Ο Νίκος Καζαντζάκης συναντάει πρώτη φορά τον Παναΐτ Ιστράτι στη Μόσχα, όπου έχουν προσκληθεί και οι δύο από τη σοβιετική κυβέρνηση για τα δεκάχρονα της Επανάστασης. Ανάμεσά τους, από την πρώτη κιόλας στιγμή, αναπτύσσεται ένα κλίμα συμπάθειας και αλληλοκατανόησης, που θα κορυφωθεί στα δύο ταξίδια που θα πραγματοποιήσουν στην ενδοχώρα της Ε.Σ.Σ.Δ. Ενδιαμέσως, ο Παναΐτ Ιστράτι επισκέπτεται την Ελλάδα όπου, φιλοξενούμενος του Νίκου Καζαντζάκη, θα κάνει μια θευλλώδη ομιλία στο θέατρο ΑΛΑΜΠΡΑ, που θα προκαλέσει τη δίωξη και των δύο από τις δικαστικές αρχές. Όταν ολοκληρώνεται και το δεύτερο ταξίδι τους στη Σοβιετική Ένωση, Ιστράτι και Καζαντζάκης ψυχραίνονται για λόγους που μάλλον είχαν να κάνουν με τη στάση που έπρεπε να κρατήσουν απέναντι στο καθεστώς. Η φιλική τους σχέση θα αποκατασταθεί τα τελευταία χρόνια της ζωής του Παναΐτ Ιστράτι μέσω της πυκνής αλληλογραφίας ανάμεσά τους. Το ερώτημα, ωστόσο, παραμένει άλυτο μέχρι σήμερα: ήταν ο Παναΐτ Ιστράτι το «γαλάζιο πουλί» που έψαχνε εναγωνίως και για όλη του τη ζωή να βρει ο Νίκος Καζαντζάκης;

Ο **Κώστας Ακρίβος** γεννήθηκε το 1958 στις Γλαφυρές Μαγνησίας. Υπηρέτησε ως φιλόλογος σε δημόσια γυμνάσια και λύκεια. Είναι πεζογράφος και το τελευταίο του έργο είναι η νουβέλα *Ανδρομάχη* από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

Θεοφάνης Μαλκίδης

**«Ανιχνεύοντας το Μεσοπόλεμο της αβεβαιότητας και της δημιουργίας:
Νίκος Καζαντζάκης και Παναΐτ Ιστράτι»**

Όπως για την υπόλοιπη Ευρώπη, έτσι και για τα Βαλκάνια, ο Μεσοπόλεμος ήταν μία καθοριστική περίοδος για την πολιτική, την οικονομία, την κοινωνία και, βεβαίως, για την καλλιτεχνική δημιουργία. Ωστόσο, στη Χερσόνησο του Αίμου όλα τα παραπάνω είχαν μία διαφορετική προέλευση και εξέλιξη, λόγω των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής και του έντονου και επώδυνου παρελθόντος που προσδιόρισε το παρόν και το μέλλον. Εντός αυτού του πλαισίου γίνεται η γνωριμία και η ανάπτυξη της σχέσης μεταξύ του Παναΐτ Ιστράτι και του Νίκου

Καζαντζάκη.

Ο Παναΐτ Ιστράτι υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους λογοτέχνες της Ρουμανίας, που ανέλυσε τον κόσμο και τα συναισθήματα, αναζητώντας απαντήσεις σε προσωπικά και συλλογικά ερωτήματα. Την περίοδο 1927-1928 έζησε στη Ρωσία, όπου γνώρισε και συνδέθηκε με το Νίκο Καζαντζάκη, όταν οι δύο συγγραφείς συναντήθηκαν στη Μόσχα, όπου βρέθηκαν προσκεκλημένοι για τη 10η επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Τη γνωριμία και την πορεία της φιλίας τους περιέγραψαν ο καθένας με το δικό του τρόπο. Την 31η Δεκεμβρίου 1927, οι αναγνώστες της εφημερίδας *Πρωία* στην Αθήνα, διάβασαν το άρθρο του Νίκου Καζαντζάκη για τον πεζογράφο από τη Βραΐλα, ενώ ο Ιστράτι, τον Ιούλιο του 1928, έγραψε στην εφημερίδα *Le Monde*, ένα θαυμάσιο κείμενο για τον Καζαντζάκη εγκωμιάζοντας το έργο του.

Η εισήγηση διερευνά τη σχέση μεταξύ Καζαντζάκη και Ιστράτι και μέσα από αυτή αναλύεται ο μεσοπολεμικός κόσμος της αβεβαιότητας αλλά και της δημιουργίας. Γίνεται καταγραφή της σημαντικής, ιδιαίτερης και πολυκύμαντης σχέσης που αναπτύχθηκε μεταξύ των δύο συγγραφέων και αναλύεται το μεσοπολεμικό κλίμα που επηρέασε και τους δύο δημιουργούς καθώς και το έργο τους.

Ο **Θεοφάνης Μαλκίδης** γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη, σπούδασε κοινωνικές επιστήμες, είναι διδάκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάσκει στο Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος. Ασχολείται με τις πτυχές της ελληνικής παρουσίας και τις αλληλεπιδράσεις της στη χερσόνησο του Αίμου, στον Εύξεινο Πόντο και την ανατολική Μεσόγειο. Κείμενά του έχουν δημοσιευθεί σε μελέτες, επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχουν μεταφραστεί στην αγγλική, γαλλική, ιταλική, ισπανική, αρμενική, ρωσική, ρουμανική, αλβανική και τουρκική γλώσσα. Για τη δραστηριότητά του έχει τιμηθεί τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό. Επιπλέον, έχει τιμηθεί από την Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας για τη μακροχρόνια και ανιδιοτελή του συμπαράσταση στον πάσχοντα συνάνθρωπο.

Basilius J. Groen

«Ο Νίκος Καζαντζάκης και οι Ολλανδοί ομότεχνοί του»

Ο Ολλανδός λογοτέχνης A. Den Doolaard, καθώς και ορισμένοι Ολλανδοί ομότεχνοί του, αποτελούν κατάλληλα παραδείγματα για το θέμα αυτού του συνεδρίου. Στη βιογραφία της για το σύζυγό της, η Ελένη Καζαντζάκη αναφέρει ρητά τον Den Doolaard, καθώς και τη φιλία του με το ζεύγος Καζαντζάκη. Σημασία έχει και η πολύπλευρη ομοιότητά του με τον Έλληνα συνάδελφό του και η απόδειξη ότι ήταν εκείνος που άνοιξε

στον Κρητικό την πόρτα ενός γνωστού εκδοτικού οίκου στις ΗΠΑ, παίζοντας έτσι σημαντικό ρόλο στην ανακάλυψη του Καζαντζάκη στον αγγλόφωνο κόσμο.

Μια αξιοσημείωτη ευκαιρία για τους Ολλανδούς συγγραφείς να γνωρίσουν προσωπικά το διάσημο Κρητικό λογοτέχνη παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της παραμονής του στις Κάτω Χώρες, η οποία κράτησε έξι εβδομάδες (από τα μέσα Νοεμβρίου έως τις 25 Δεκεμβρίου 1952) στο νοσοκομείο *Diakonessenhuis* της Ουτρέχτης, όπου ο Καζαντζάκης ξεκίνησε μια θεραπεία. Εξέχοντες επισκέπτες ήταν, εκτός από τον Den Doolaard και τη σύζυγό του Erie, ο Reinder και η Mies Blijstra, οι οποίοι μετέφρασαν μερικά από τα βιβλία του Καζαντζάκη. Η απόδοση από τον Reinder του *Le Jardin des Rochers* κυκλοφόρησε το 1939, με τον τίτλο *Detuinderrotsen* (*Ο βραχόκηπος*), ενώ η Mies μετέφερε από τα ελληνικά στα ολλανδικά το *Χριστόφορο Κολόμβο*. Επειδή η απόδοση από τον Reinder του *Le Jardin des Rochers* αποτέλεσε παγκόσμια πρωτοτυπία και η ολλανδική μετάφραση του *Toda Raba* ήταν η πρώτη ολοκληρωμένη μετάφρασή του, συνολικά δεν είναι υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι ο ολλανδόφωνος χώρος (Βέλγιο και Κάτω Χώρες) έπαιξε σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια πρόσληψη του καζαντζακικού έργου. Επιπλέον, ο ολλανδικός τύπος έδειξε ζωηρό ενδιαφέρον για μια συνάντηση με το συγγραφέα των ευπώλητων βιβλίων κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο νοσοκομείο. Επίσης, η Ελένη και ο Νίκος επισκέφθηκαν, τότε, μερικά περίφημα μουσεία.

Ο **Basilius Jacobus Bert Groen** (γεννημένος το 1953 στις Κάτω Χώρες) είναι ομότιμος καθηγητής της λειτουργικής και της μυστηριακής θεολογίας, καθώς και πρώην καθηγητής της UNESCO για το διαπολιτισμικό και διαθρησκευτικό διάλογο στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στο Πανεπιστήμιο του Γκρατς. Επί του παρόντος είναι επισκέπτης καθηγητής στο Ποντιφικό Ανατολικό Ινστιτούτο στη Ρώμη και στο Καθολικό Πανεπιστήμιο της Leuven. Διετέλεσε πρόεδρος της διεθνούς επιστημονικής εταιρείας Society of Oriental Liturgy (2012-14) και είναι μέλος πολλών άλλων διεθνών ακαδημαϊκών ενώσεων. Για καταλόγους των δημοσιευμάτων του και της διδακτικής του εμπειρίας, μπορείτε να ανατρέξετε στον ιστότοπό του: www.b-groen.org.

Γιώργος Στασινάκης «Καζαντζάκης – Banine: μια άγνωστη φιλία»

Ρωτώντας σήμερα ένα κοινό που ενδιαφέρεται για τη λογοτεχνία, αν γνωρίζει τη Γαλλίδα συγγραφέα Banine με καταγωγή από το Αζερμπαϊτζάν, η απάντηση σπάνια είναι θετική. Ωστόσο, η Μπανίν ήταν συγγραφέας πολλών έργων (*Ναμή, Μέρες στον Καύκασο, Παρισινές ημέρες, Συνάντηση με τον Ερνστ Γιούνγκερ, Πορτραίτο του Ερνστ Γιούνγκερ, Διάλεξα το όπιο, Η Γαλλία των ξένων κ.α.*), που έγιναν ευμενώς δεκτά από την κριτική. Ήταν, επίσης, φίλη πολλών συγγραφέων της εποχής της (Νικολάι Μπερντιάγεφ, Λέον Σεστώφ, Βλαντιμίρ Λόσκυ, Γκαστόν Μπουτούλ, Ζαν Πωλάν), κυρίως όμως του Ερνστ Γιούνγκερ, του Ενρί ντε Μοντερλάν, του Αντρέ Μαλρώ και του Νίκου Καζαντζάκη. Ομοίως, αν ρωτήσετε ποιος γνωρίζει τη φιλία της με τον Νίκο Καζαντζάκη, η απάντηση είναι αρνητική.

Η εισήγησή μας έχει στόχο να αποκαλύψει, μέσα από την αλληλογραφία τους, την πραγματική φιλία που ένωνε αυτές τις δύο υπάρξεις, αυτούς τους δύο ξεριζωμένους με το βλέμμα στραμμένο στην Ανατολή, που αγαπούσαν την πνευματικότητα και είχαν βαθιά αίσθηση της ζωής.

Ο Γιώργος Στασινάκης (Καλαμάτα, 1941) φοίτησε στο Γαλλικό Κολλέγιο Δελασάλ «Άγιος Παύλος» στον Πειραιά και σπούδασε πολιτικές επιστήμες, νομικά και δημόσιο δίκαιο στο Μπορντό. Στη συνέχεια, εγκαταστάθηκε στη Γενεύη, όπου εργάστηκε ως βοηθός Αντιπροσώπου της ΕΟΚ, βοηθός Κοσμήτορα της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Γενεύης και ανώτερο διοικητικό και νομικό στέλεχος του CERN (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πυρηνικών Ερευνών). Έλαβε τέσσερις τιμητικές διακρίσεις: Ιππότης του Εθνικού Τάγματος Αξίας (Γαλλία, 1996), Πρεσβευτής Ελληνισμού (2008), Επίτιμος Δημότης του Δήμου Νίκου Καζαντζάκης (2007) και Επίτιμο Μέλος του ΔΣ του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη (2023).

Είναι ιδρυτής και πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής της ΔΕΦΝΚ και αρχισυντάκτης της ετήσιας επιθεώρησης *Le Regard crétois* και του ενημερωτικού δελτίου *Synthesis*. Επίσης, είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Γαλλόφωνου Τύπου και από τους σημαντικούς δωρητές του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη στη Μυρτιά της Κρήτης.

Ταξίδεψε με δικά του έξοδα και έδωσε διαλέξεις σε 101 χώρες για τη διάδοση του έργου του Καζαντζάκη, και συνέγραψε τα *Καζαντζάκης-Ζορμπάς μια αληθινή φιλία και Δρόμοι ζωής. Στα χνάρια του Νίκου Καζαντζάκη, 2089-2019*.

Γ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ευρώπη)

Hans-Ulrich Seifert

«Ισπανικές συνδέσεις»

Η Ισπανία είναι η χώρα που επισκέφθηκε συχνότερα ο Καζαντζάκης. Πολλές από τις γνωριμίες που έκανε εκεί το διάστημα 1926 - 1950, η έμπνευση που άντλησε από την ισπανική τέχνη και λογοτεχνία και η υποδοχή του έργου του στις ισπανόφωνες χώρες έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο μελετών, διατριβών και άρθρων. Συγκριτικά άγνωστες είναι οι σχέσεις του με τον ισπανόφωνο Γερμανοεβραίο Máximo José Kahn, την Ισπανίδα συγγραφέα Rosa Chacel (που το 1953 αφιέρωσε το βιβλίο της *Sobre el Píelago* στον "αγαπημένο, θαυμαστό και αξέχαστο" φίλο), και τον νεαρό αρχιτέκτονα Ισαάκ Σαπόρτα από τον Βόλο, ο οποίος, μαζί με τον Καζαντζάκη, πραγματοποίησε δεκαήμερη πεζοπορία στην ανατολική Κρήτη, από την οποία κατέγραψε ενδιαφέρουσες εντυπώσεις στο ημερολόγιό του (Μάιος 1940). Την περίοδο που ο Kahn ήταν εκπρόσωπος της δημοκρατικής Ισπανίας στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα, το κουαρτέτο συναντιόταν τακτικά: για τις συζητήσεις τους έχει μεταφέρει πληροφορίες ιδιαίτερα ο Σαπόρτα. Δημοσίευτες επιστολές της Rosa Chacel δείχνουν ότι ο Νίκος και η Ελένη Καζαντζάκη δραστηριοποιήθηκαν ενεργά για τη διάσωση του Kahn από ένα γαλλικό στρατόπεδο συγκέντρωσης και τη μετανάστευσή του στη Νότια Αμερική μετά τη νίκη του Φράνκο επί των δημοκρατικών. Και η Rosa Chacel αναγκάστηκε να μεταναστεύσει στη Νότια Αμερική, αλλά κράτησε επαφή με τους Καζαντζάκηδες και, μετά το θάνατο του συγγραφέα, συνεργάστηκε με την Ελένη και τον Πρεβελάκη για τη μετάφραση της *Οδύσσειάς* του. Ο Σαπόρτα αναφέρθηκε πρώτη φορά στις εμπειρίες του με τον Καζαντζάκη σε ένα βιβλίο για τον εαυτό του (1996), το οποίο, ωστόσο, δεν φαίνεται να έχει τεθεί ακόμη στο επίκεντρο της έρευνας για τον Καζαντζάκη. Αλλά ούτε το βιβλίο του Γάλλου δημοσιογράφου Henri Duquaire για τις εμπειρίες του στην Ισπανία τις τελευταίες εβδομάδες της Δημοκρατίας, τις οποίες πέρασε στο Τολέδο μαζί με τον Καζαντζάκη και του τις αφιέρωσε. Η παρουσίαση του προαναφερθέντος υλικού και κάποιοι προβληματισμοί σχετικά με τις εν μέρει νέες αποχρώσεις που λαμβάνει, ως αποτέλεσμα, η εικόνα μας για τον Καζαντζάκη, θα βρεθούν στο επίκεντρο της ανακοίνωσής μας.

Ο Δρ **Hans-Ulrich Seifert** (Θουριγγία, 1954) σπούδασε λατινογενείς και γερμανικές σπουδές στα πανεπιστήμια του Μάρμπουργκ, της Μπεζανσόν, του Σανταντέρ και της Περούτζια. Από το 1983 έως το 1988 εργάστηκε για την Ελβετική Εταιρεία Ανθρωπιστικών Επιστημών στη Βέρνη ως συντάκτης σε μια εξειδικευμένη μεσαιωνική εγκυκλοπαίδεια. Μετά την εκπαίδευσή του για την ανώτερη υπηρεσία βιβλιοθήκης στην Κολωνία (1988-1989), διετέλεσε αναπληρωτής προϊστάμενος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης του Trier (1990-1994). Από το 1994 εργάζεται ως θεματικός βιβλιοθηκονόμος για τις Ρομανικές, Γερμανικές και Σπουδές Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και επικεφαλής του Τμήματος Ψηφιακών Μέσων στο Πανεπιστήμιο του Trier. Εκτός από περίπου 100 δημοσιεύσεις βιβλίων και δοκιμίων σε θέματα της γαλλογερμανικής πνευματικής ιστορίας, πραγματοποίησε μεγάλα έργα ψηφιοποίησης, όπως της εγκυκλοπαίδειας *Krönitz*, των έργων του Φρειδερίκου του Μεγάλου και παλαιών εντύπων από βιβλιοθήκες της Ρηνανίας-Παλατινάτου για λογαριασμό του Γερμανικού Ιδρύματος Ερευνών ή άλλων ερευνητικών ιδρυμάτων. Συνταξιοδοτήθηκε το 2018 και ερευνά την ταξιδιωτική λογοτεχνία, τις γερμανο-ιταλικές σχέσεις κατά το 18ο αιώνα και το έργο του Καζαντζάκη.

Γιάννης Σακκάς και Δώρα Σιμιντζή «Η ζωή και το έργο του Καζαντζάκη και του Καμού. Συγκρίσεις και αποκλίσεις»

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να παρουσιαστούν οι βασικοί σταθμοί της ζωής των δύο συγγραφέων και να γίνει μια κριτική αποτίμηση των βασικών ιδεών τους.

Οι δύο συγγραφείς έζησαν περίπου την ίδια εποχή και δέχτηκαν ποικίλες κοινωνικές και πολιτικές επιδράσεις. Ο Καζαντζάκης επηρεάστηκε καθοριστικά από τους δύο παγκόσμιους πολέμους, από τη μικρασιατική καταστροφή και την Οκτωβριανή επανάσταση στη Ρωσία. Από τον ελληνοκεντρισμό στη νεαρή του ηλικία οδηγήθηκε στον κομμουνισμό και στο *μετακομμουνισμό* δίνοντας έμφαση στο συνεχή αγώνα, την άνοδο, την προσωπική ελευθερία, τη λύτρωση. Ο Καμού έζησε την εμπειρία της ανόδου του ναζισμού τη δεκαετία του 1930 και του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και ασχολήθηκε με τη θέση του ανθρώπου στον κόσμο, το νόημα και το παράλογο της ζωής, το θάνατο, το μύθο του Σίσυφου, τη σχέση με τη Φύση, και την προοπτική της ελευθερίας μέσω της συνειδητοποίησης/αποδοχής της ύπαρξής μας.

Η ανακοίνωση φιλοδοξεί να αντιπαραθέσει δύο προσωπικότητες που είχαν κοινές αλλά και διαφορετικές αναζητήσεις και προσεγγίσεις. Δύο προσωπικότητες με την ίδια στόχευση: την οδό που οδηγεί στην επίτευξη της απόλυτης ελευθερίας και της τελικής λύτρωσης.

Ο **Γιάννης Σακκάς** είναι τακτικός καθηγητής νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της Μεσογείου στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Διδάσκει, επίσης, στο ΕΑΠ και στο Πανεπιστήμιο Neapolis στην Κύπρο. Είναι μέλος του ακαδημαϊκού συμβουλίου του Κολεγίου για την Άμυνα και την Ασφάλεια στις Βρυξέλλες και της Royal Historical Society στη Βρετανία. Συμμετέχει στις διεργασίες της Doctoral School των Βρυξελλών σε θέματα ασφάλειας και άμυνας και, σε τακτά χρονικά διαστήματα, στην αξιολόγηση και επίβλεψη διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και χωρών μελών της ΕΕ (Ελλάδα, Κύπρος, Δανία, Ιταλία).

Δημοσίευσε βιβλία και κείμενα σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά για την Εαμική Αντίσταση, τον ελληνικό εμφύλιο, τους Άραβες, το Παλαιστινιακό και την πολιτική της Ελλάδας στην ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή (Άραβες, Ισραήλ, Κυπριακό).

Στα ενδιαφέροντά του περιλαμβάνονται η ποίηση, το θέατρο και η φιλοσοφία. Εξέδωσε την ποιητική συλλογή *Οι Πόδες των Οδών της Ημέρας και της Νύχτας* (Πατάκη, 2018). Το 2023 συμμετείχε στο συνέδριο του Πανεπιστημίου του Cambridge για τα 100 χρόνια της *Ασκητικής* του Καζαντζάκη.

Η **Δώρα Σιμιντζή** είναι καθηγήτρια φιλόλογος και διευθύντρια του 2ου Λυκείου Περιστερίου. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος από το Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Ρόδος) με τίτλο «Μοντέλα σχεδιασμού και ανάπτυξης εκπαιδευτικών μονάδων» με κατεύθυνση Διαχείριση και αξιολόγηση εκπαιδευτικών μονάδων. Έχει πάρει μέρος σε συνέδρια και έχει δημοσιεύσει κείμενα για θέματα εκπαίδευσης, διοίκησης σχολικών μονάδων και ελληνικής ιστορίας και λογοτεχνίας του 20^{ου} αιώνα.

Ag Apolloni

«Kazantzakis and Unamuno: A Philosophical Friendship»

Besides being friends, as correspondences between them evidenced, Nikos Kazantzakis and Miguel de Unamuno also had some similar backgrounds and preoccupations.

So, in this presentation I will discuss about relations, congruencies and differences of two great writers and philosophers, in politics and poetics (novels and other literary genres), and specifically in their philosophical books: *Ascesis*, *the Saviors of God* and *The Tragic Sense of Life*. In these books, the authors are looking to understand the purpose of life, temptations and suffering of human beings, functions of the religion, the importance of the culture, and all spiritual preoccupations that a man would have. Written as personal and spiritual exercises, because of the extraordinary observations and deep thoughts, these would be personal and spiritual for any reader who tries to understand his role as a human being in the universe, between life and death, with his strong desire for immortality.

Ag Apolloni (Kosova, 1982) is an Albanian author. He studied Dramaturgy at the Faculty of Arts, and Literature at the Faculty of Philology, both at the University of Prishtina, where, since 2008, he works as a Professor of Literature. In 2012, he earned his PhD in Literature. In 2013, he founded the cultural studies journal *Symbol*, in which he conducted interviews with Jonathan Culler, Linda Hutcheon, Mieke Bal, Stanley Fish, Peter Singer etc. His writings and works (poems, novels, essays, and plays) have been translated in several languages as English, German, Dutch, Czech, Macedonian, and Montenegrin. Among his works are included *The Howl of the Wolf*, *Hamlet according to Horatio*, *My Middle Ages*. Moreover, he published books on literary studies such as *Postmodern Parable* on the first postmodern Albanian writer Rexhep Qosja, and *The Paradigm of Proteus* on the novel *The General of the Dead Army* by Ismael Kadare.

Διονύσης Ψιλόπουλος
«Ο Αέναος Τροχός και η Νέα Θεότητα στην Ασκητική του
Καζαντζάκη και στο Όραμα του Γέιτς»

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την *Ασκητική* (1923) και το *Ένα Όραμα* (*A Vision*, 1925) του Καζαντζάκη και του Γέιτς (W. B. Yeats), αντίστοιχα, δυο έργα - μανιφέστα που περιέχουν την κοσμοθεωρία των δυο μελετητών. Έχοντας εντυφώσει στην εσωτερική παράδοση, οι δύο ποιητές είχαν επίγνωση της θεωρίας του Αέναου Τροχού, και θεωρούσαν ότι βίωσαν το πέρας μιας εποχής και την απαρχή μιας νέας.

Ο Αέναος Τροχός κυριαρχεί στην *Ασκητική*. Θυμίζοντας το Γέιτς, ο Καζαντζάκης δηλώνει: «γράφω τώρα την *Ασκητική*, ένα βιβλίο *mystique*, όπου διαγράφω τη μέθοδο ν' ανεβεί η ψυχή από κύκλο σε κύκλο ωστόσο φτάσει στην ανώτατη Επαφή» (12). Η 'ανώτατη Επαφή' είναι η εσώτερη, αιώνια εξελισσόμενη νέα θεότητα που παλεύει να ενωθεί με τον άνθρωπο· η επίτευξη αυτής της ένωσης είναι εφικτή μόνο με την υπέρβαση της δυαδικότητας. Υπερβαίνοντας τον Αέναο Τροχό, συνειδητοποιώντας τις ενδόμυχες θεικές δυνάμεις, μετουσιώνοντας την ύλη σε πνεύμα, ο Καζαντζάκης πιστεύει ότι ο άνθρωπος μπορεί να γίνει θεός, και μεταφορικά σωτήρας του Θεού.

Όπως ο Καζαντζάκης έτσι και ο Γέιτς στο *Όραμα* επιθυμεί να κατανοήσει, συμφιλιώσει και υπερβεί τις Αντιθέσεις, τον Αέναο Τροχό, ώστε να αντιληφθεί την 'Απόλυτη Αλήθεια', να μπορέσει να φτάσει, σε μικροκοσμικό επίπεδο, την 'Ενιαία Υπόσταση' (*Unity of Being*), που θα του επιτρέψει την πραγμάτωση του Θεού που κρύβει στην ψυχή του, και να μπορέσει έτσι να απελευθερωθεί από τα δεσμά του πλασματικού, υλικού κόσμου.

Τόσο ο Καζαντζάκης όσο και ο Γέιτς στα μανιφέστα τους, αναγγέλλοντας τη νέα θεότητα και θρησκεία που οραματίζονταν ότι θα

αντικαταστήσει τον πατριαρχικό χριστιανισμό, παραθέτουν το παράδειγμα του Ηρακλή, ο οποίος κατόρθωσε να πραγματώσει το θείο μέσα του και να γίνει πραγματικός Άνθρωπος. Και για τους δυο η νέα θεότητα συμβολίζει την αποθέωση της ανθρώπινης υπόστασης, κατάσταση που επιτυγχάνεται όταν ο άνθρωπος στρέφεται ενδόμυχα και, μέσα από μια μυστικιστική και εκστατική εμπειρία, διαβαίνει τον Αέναο Τροχό, καταλύοντας τη δυαδικότητα μέσα του, αποκτώντας κοσμική ενότητα και συνείδηση.

Ο Διονύσης Ψιλόπουλος είναι διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου και επίκουρος καθηγητής στο Αγγλικό τμήμα του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος. Είναι ο συγγραφέας των βιβλίων: *Goddess Mystery Cults and the Miracle of Minyan Prehistoric Greece* (Μυστηριακές Λατρείες της Θεάς και το Θαύμα της Μινυακής Προϊστορικής Ελλάδος) (2023), και *The Prophets and the Goddess: W. B. Yeats, Aleister Crowley, Ezra Pound, Robert Graves and the Chthonic Esoteric Tradition* (Οι Προφήτες και η Θεά, Γ.Μ. Γέιτς, Άλιστερ Κρόουλυ, Έζρα Πάουντ, Ρόμπερτ Γκρέιβς και η Κθονική Εσωτερική Παράδοση) (2017). Οι μελέτες του και τα δημοσιευμένα δοκίμιά του επικεντρώνονται στην επίδραση της εσωτερικής παράδοσης στη νεωτεριστική ελληνική και αγγλική λογοτεχνία.

Δ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συναντήσεις με σύγχρονους συγγραφείς (Ασία)

Έλενα Αβραμίδου

«Νίκος Καζαντζάκης και Λου Σουν: Μια παράλληλη ανάγνωση»

Αναζητώντας τον "Κινέζο Καζαντζάκη", δηλαδή έναν λογοτέχνη και στοχαστή που να συνιστά ένα είδος κινεζικού ισοδύναμου του Κρητικού συγγραφέα, Κινέζοι και Έλληνες ανα-γνώστες της ελληνικής και κινεζικής λογοτεχνίας συμφώνησαν ομόφωνα πως αυτός είναι ο Λου Σουν (Lu Xun).

Η πίστη στην εκλεκτική συγγένεια των δύο συγγραφέων οδήγησε στην αδελφοποίηση, πρώτα, και στην υπογραφή συμφωνίας συνεργασίας, αργότερα, ανάμεσα στο Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη στη Μυρτιά (Βαρβάρους) στην Κρήτη και το Μουσείο Λου Σουν στο Σαοσίιν (Shaoxing) στην Επαρχία Τζετσιάν (Zhejiang), στην Κίνα.

Ποιος είναι, όμως, ο Λου Σουν; Τι εκπροσωπεί στο πλαίσιο της κινεζικής λογοτεχνίας, αλλά και γενικότερα της κινεζικής διανόησης και κοινωνίας; Ποια είναι τα διακριτά εκείνα στοιχεία που συμπλησιάζουν τον Έλληνα συγγραφέα προς τον «Γκόρκυ της Κίνας», όπως ο

Καζαντζάκης αποκαλεί τον Κινέζο ομότεχνό του στο *Ταξιδεύοντας Ιαπωνία-Κίνα*; Και ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που τους απομακρύνουν;

Σε αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε μία παράλληλη ανάγνωση των δύο αυτών ανήσυχων πνευμάτων που έζησαν την ίδια εποχή και ενσάρκωσαν τις αναζητήσεις και αγωνίες της στο πλαίσιο δύο διαφορετικών κοινωνικών και πολιτισμικών συνθηκών, αλλά έχοντας κοινό το όραμα της ελευθερίας: δύο διανοητών, που άφησαν βαθιά το αποτύπωμά τους στις κοινωνίες στις οποίες έζησαν και δημιούργησαν.

Η διερεύνηση αυτών των ζητημάτων αποκτά, επιπλέον, ένα ακόμη ενδιαφέρον καθώς σχετίζεται με τη ζωή και το λογοτεχνικό σύμπαν δύο συγγραφέων, οι οποίοι ανήκουν σε δύο διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις και εκπροσωπούν δύο πνευματικούς κόσμους που, ακόμη και σήμερα, αγνοούν ο ένας τον άλλο.

Η Έλενα Αβραμίδου είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια φιλοσοφίας στο World Arthistory Institute (WAI), Shanghai International Studies University (SISU), μέλος Διοικούσας Επιτροπής της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και ερευνητική συνεργάτις στο Centro de Estudios Latinoamericanos sobre China, Universidad Andrés Bello. Δίδαξε στα Peking University και Nankai University και υπηρέτησε ως Μορφωτική Ακόλουθος στην Πρεσβεία της Ελλάδος στην Κίνα. Είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής και Πρόεδρος του Παραρτήματος Κίνας της ΔΕΦΝΚ. Είναι, επίσης, μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Επί Καλλιτεχνικών Θεμάτων του Ιδρύματος Μιχάλης Κακογιάννης και της Εκτελεστικής Επιτροπής της International Confucian Association. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην κινεζική και ελληνική φιλοσοφία, κυρίως στη σχέση Κομφούκιου - Σωκράτη/Πλάτωνα, καθώς και στις ελληνοκινεζικές σχέσεις και πολιτιστικές ανταλλαγές από την αρχαιότητα έως σήμερα. Δημοσίευσε, μεταξύ άλλων, το *Νίκος Καζαντζάκης Η απωανατολική ματιά* (επιμ.), το οποίο περιέχει τα πρακτικά του συνεδρίου «Νίκος Καζαντζάκης: 60 χρόνια μετά», που διοργανώθηκε στο Πανεπιστήμιο Πεκίνου το 2017.

Κόσουκε Φουκούντα

«Τι είναι ο "νέος ανατολισμός" στο *Ταξιδεύοντας Ιαπωνία - Κίνα* και ποιοι είναι ο Ίτο Χάννι και η Joshiro;»

Στόχος της εισήγησής μας είναι να αναδειχθούν οι απαρχές και το υπόβαθρο του «νέου ανατολισμού» του Ίτο Χάννι στο *Ταξιδεύοντας Ιαπωνία* και της Joshiro στο *Βραχόκηπο*. Κατ' αρχάς, θα παραθέσουμε με βάση τις ιαπωνικές πηγές τα βιογραφικά στοιχεία του Ίτο Χάννι, ο οποίος ήταν επιχειρηματίας, επενδυτής και συγγραφέας, και της Καουασίμα Γίόσικο, η οποία λειτουργεί ως πρότυπο της Joshiro. Η

Καουασίμα Γιόσικο (Kawashima Yoshiko), ήταν Κινέζα πριγκίπισσα που γεννήθηκε στα τέλη της Δυναστείας Τσιγκ (Qing) και, στη συνέχεια, πολιτογραφήθηκε Γιαπωνέζα καθώς την υιοθέτησε κάποιος Ιάπωνας. Πιστεύεται ότι ήταν κατάσκοπος των ιαπωνικών ένοπλων δυνάμεων κατά τη διάρκεια του Σινοϊαπωνικού Πολέμου. Κατόπιν, θα αναδείξουμε το ρόλο που έχουν στο καζαντζακικό έργο ο «νέος ανατολισμός» του Ίτο Χάννι και η Joshiro, καθώς και ποιες είναι οι σχέσεις τους με την καζαντζακική φιλοσοφία και λογοτεχνία, συμπεριλαμβανομένης της *Ασκητικής*.

Ο **Κόσουκε Φουκούντα** (Kosuke Fukuda) γεννήθηκε το 1990. Σπούδασε ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας (ιδιαίτερα Σπινόζα) και νεοελληνική λογοτεχνία (εστιάζοντας στον Καζαντζάκη) στο Πανεπιστήμιο του Κιότο και, ως επισκέπτης ερευνητής, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διδάσκει στον Τομέα Σύγχρονου Πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο του Κιότο. Συνέγραψε στα ελληνικά το κεφάλαιο «Ο Καζαντζάκης και η ελληνικότητα» στο βιβλίο *Νίκος Καζαντζάκης, Η απωανατολική ματιά* (επιμ. Έλενα Αβραμίδου, Ένεκεν, 2019) και μετέφρασε την *Ασκητική* του Καζαντζάκη στα ιαπωνικά (Kyogyoku-sha, 2018).

Hiroaki Yoshikawa **«Nikos Kazantzakis's Encounter with Japanese Playwright** **Ujaku Akita in the Soviet Union, 1927»**

The aim of this paper is to clarify a forgotten missing link between Nikos Kazantzakis and Japanese intellectuals with a focus on his encounter with the Japanese playwright Ujaku Akita 秋田雨雀 (1883-1962) in the international pageant held in the Soviet Union in 1927. That year, the Soviet government invited about a thousand left intellectuals and activists from all over the world to make a success of the 10th anniversary of the October Revolution. These participants showed their impression and experience in the newly established regime in various ways, which helped to form the Soviet image in their mother countries. This paper reexamines Kazantzakis's experience in the Soviet Union and its influence on his works by shedding light on his communication with Akita. After taking part in the ceremony, Kazantzakis joined the group tour to Ukraine and Caucasus guided by the Soviet officials. It was though that, under the hidden surveillance, the transient transnational contact zone for Western and Eastern intellectuals happened there. Examining Kazantzakis's daily in Russia and his French roman *Toda-Raba* with Akita's descriptions, I demonstrate how he modeled one of

characters in his works after Akita. In addition, comparing their negative and positive attitude toward the Stalinist regime, I attempt to contextualize Kazantzakis's experiences in Russia in the historical background of the contemporary broader international culture.

Hiroaki Yoshikawa is a lecturer at the International Studies Center, Meisei University, Tokyo. He completed his M.A. in modern Western history at Kyoto University. Then, he switched subjects to modern Japanese history focusing on cultural and intellectual transformations triggered by various transnational encounters with “Western” countries crossing borders such as nationality, ethnicity, language, ideology disciplines, etc. Currently, he is working on a doctoral research project at the International Center for Japanese Studies, Kyoto, on the intellectual relationship between Japan and Russia during the early 20th century. His research topics cover, also, thoughts and methodologies of international relationships and their historiography. His published papers include “Ujaku Akita's Experience in the Soviet Union (1927): a Transnational Communication with Western Intellectuals in the Journey to Caucasus and Ukraine”, *A Noon of Liberal Arts*, vol. 9 (March 2019) and “Soviet Intellectual-Diplomat E.G. Spal'vin and His mission in Japan, 1925-31”, *The Social Sciences*, vol. 53 no. 2 (August 2023) (in Japanese).

Απόστολος Πούλιος «Ο Καζαντζάκης και 9 σύγχρονοί του Ρώσοι συγγραφείς τους οποίους ενδεχομένως συνάντησε στη Ρωσία»

Ο Νίκος Καζαντζάκης αναφέρεται σε 41 Ρώσους συγγραφείς και στη γλώσσα τους στα έργα του *Ταξιδεύοντας Ρουσία* και *Ιστορία της Ρωσικής Λογοτεχνίας*, καθώς και στα *Λήμματα στο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ελευθερουδάκη*. Όμως οι περισσότεροι από αυτούς είναι παλαιότεροί του, ορισμένοι σύγχρονοί του πέθαναν πριν πάει στη Ρωσία και άλλοι δεν βρίσκονταν στη Ρωσία τα χρόνια που διέμεινε εκεί κατά τα τρία ταξίδια του. Πάντως, εννέα Ρώσοι συγγραφείς σύγχρονοί του ζούσαν στη Ρωσία τα χρόνια που την επισκέφτηκε (1925-1926, 1927, 1928-1929) και είναι πολύ πιθανό να τους συνάντησε. Στο *Ταξιδεύοντας Ρουσία* γράφει πως συνάντησε «κάμποσους» Ρώσους λογοτέχνες στο Κρεμλίνο (χωρίς να τους κατονομάζει) και βάζει στο στόμα μιας Ρωσίδας την άποψή του για τρεις κατηγορίες Ρώσων λογοτεχνών. Οι προαναφερθέντες εννέα Ρώσοι συγγραφείς είναι οι εξής: Μπιέλυ, Ρεμιζώφ, Μπούνιν, Κουζμίν, Μάντελσταμ, Μαγιακόφσκι, Πάστερνακ, Μπάμπελ, Ζοχτσένκο.

Μετά τη μελέτη της αλληλογραφίας του Καζαντζάκη των χρόνων που ήταν στη Ρωσία, για τον έλεγχο τυχόν αναφορών του σε αυτούς,

συνέταξα την εισήγησή μου, στην οποία, για κάθε έναν από τους εννέα συγγραφείς: α) αναφέρω τη γνώμη και, κυρίως, τη μεταγλωσσική άποψη του Καζαντζάκη για τη γλώσσα τους και β) προσθέτω ορισμένα στοιχεία που βρήκα για τη ζωή και το έργο τους, συσχετίζοντάς τα με τη γνώμη του συγγραφέα. Για παράδειγμα, όλοι τους ήταν μοντερνιστές και ορισμένοι έγιναν αργότερα θύματα του σταλινισμού. Επομένως, ο Καζαντζάκης όχι μόνο δεν ήταν αρνητικός απέναντι σε λογοτεχνικούς μοντερνισμούς, αλλά και είχε έγκαιρα προβλέψει τα πολιτικά αδιέξοδα της μετεπαναστατικής Σοβιετικής Ένωσης.

Ο **Απόστολος Πούλιος** γεννήθηκε στον Πειραιά το 1976. Σπούδασε ελληνική φιλολογία με ειδίκευση στη γλωσσολογία στο ΕΚΠΑ (Άριστα). Στη συνέχεια, έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο ΕΚΠΑ με αντικείμενο τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως ξένης γλώσσας (Άριστα). Από το 2010-2021 εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο ΕΚΠΑ με θέμα, «Οι νεόπλαστες σύνθετες λέξεις στα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη» (Άριστα). Από το 2005 διδάσκει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έχει συγγράψει μελέτες και άρθρα για τη γλώσσα του Καζαντζάκη και για τη διδασκαλία κειμένων του Καζαντζάκη στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που θα δημοσιευτούν σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Γνωρίζει αγγλικά (άριστα) και γαλλικά (αρχάριος). Επίσης, έχει συγγράψει και διασκευάσει θεατρικά έργα για σχολικές παραστάσεις, έχει γράψει ανέκδοτες ακόμα ποιητικές συλλογές και έχει παίξει σε ερασιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις.

Μιχάλης Πάτσης
«Ο Νικολάι Κλιούεφ ένας ποιητής ορόσημο
για το Νίκο Καζαντζάκη στη Ρωσία»

Ο Ν. Κλιούεφ (1884-1937) γνωρίζεται με τον Καζαντζάκη το 1928 στην Αγία Πετρούπολη και ο Έλληνας συγγραφέας αρέσκειται να συζητά μαζί του αρκετά. Η προσωπική ζωή του Κλιούεφ είναι ιδιαίτερη. Ανήκει στους ποιητές συνοδοιπόρους της Επανάστασης που δεν ταυτίστηκαν μαζί της, και πιο συγκεκριμένα στο κίνημα των Νέων Επαρχιωτών ποιητών, μαζί με τον Γεσένιν, τον Κλιτσκόφ, τον Σιριάεφ και άλλους. Ο ποιητής αγαπά την παλαιά Ρωσία και στο έργο του αναπαριστά τις αξίες και τους τρόπους της παλαιάς Ρωσίας, δηλαδή εκείνης πριν το σχίσμα, πριν το 1650. Ο Καζαντζάκης γοητεύεται από τον παλαιορωσικό – αιρετικό χριστιανικό λόγο και κυρίως από τον αντιρρητικό λόγο προς την επανάσταση του Νικολάι Κλιούεφ, κάτι το οποίο δεν ξεχνά ποτέ και αναφέρει σε αρκετά ρωσόθεμα έργα του. Η συνάντηση των δύο ανδρών πρέπει να ήταν πολύ σημαντική και οι συζητήσεις τους έμειναν ανεξίτηλες στη μνήμη του Νίκου Καζαντζάκη. Εκείνη την περίοδο ο Κλιούεφ ήταν ένα ποιητής ο οποίος έγραφε ποιήματα κατά της

επανάστασης και ιδίως για τις άσχημες επιπτώσεις στη ζωή της αγροτιάς και της επαρχίας, και για τη ζωή της ρωσικής ορθοδοξίας. Συνελήφθη το 1934 και το 1937 εκτελέστηκε μαζί με άλλους την περίοδο του Μεγάλου Τρόμου στην πόλη Τομσκ. Η συνάντηση Καζαντζάκη – Κλιούεφ αποκαλύπτει πολλές πτυχές της σκέψης του Καζαντζάκη, αλλά και της σχέσης του με του Νικολάι Κλιούεφ, έτσι που ο Ρώσος ποιητής να αποτελεί έναν λόγο ο οποίος ασκεί μια γοητεία και μια επίδραση στον Έλληνα ομότεχνό του.

Ο **Μιχάλης Πάτσης** (Τρόπαια Αρκαδίας, 1962) κατέχει μάστερ φιλοσοφίας και διδακτορικό φιλολογίας. Δίδαξε ελληνική φιλολογία επί σειρά ετών στο Πανεπιστήμιο Λομονόσοφ της Μόσχας. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Κυκλοφόρησε τα ποιητικά έργα *Ο χρόνος νησί* (2006, 2011), *Σμπόρνικ* (2012), *Σκόρπισαν οι φίλοι* (2016)· τα πεζογραφικά *Ζωή στο δρόμο* (2015), *Κισινόφ* (2021, θέατρο), *Χρονικό μιας απρόσμενης άνοιξης* (2021)· τις μελέτες *Καζαντζάκης και Ρωσία* (2013, συμπεριλήφθηκε στους βραχείς καταλόγους των Λογοτεχνικών Βραβείων 2014 στην κατηγορία Δοκίμιο), *Παναΐτ Ιστράτι, ο σημερινός συγγραφέας* (2019), *Καζαντζάκης και πολιτική* (συλλογικό έργο, 2019, το κεφάλαιο «Σχέσεις του Νίκου Καζαντζάκη με τον κομμουνισμό»), *Ο Παστερνάκ, ο Μάξιμος και το Κίεφσκι Βοκζάλ. Σοβιετική εμπειρία και μεταβολή στο ελληνικό μυθιστόρημα, Πάρνης, Αλεξανδρόπουλος, Ζέη* (2022)· και τη μετάφραση-μελέτη *Αλέξανδρος Πούσκιν Μικρά ποιήματα*.

Πρωινή συνεδρία

Ε΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ
Ο Καζαντζάκης μεταφραστής

Αθανασία Δρακούλη

**«Πρωτότυπες, σπάνιες και νεόπλαστες σύνθετες λέξεις στην ελληνική
μετάφραση του έργου *Ο Ηγεμόνας* του Niccolò Macchiavelli
από τον Νίκο Καζαντζάκη»**

Το 1961 οι Εκδόσεις Γαλαξίας της εφημερίδας *Καθημερινή* εκδίδουν τη μετάφραση του έργου *Il Principe* (*Ο Ηγεμόνας*) του Ιταλού Νικολό Μακιαβέλι με την υπογραφή του Νίκου Καζαντζάκη. Την είχε ήδη κάνει από το 1944. *Il Principe* είναι μία πραγματεία 26 σύντομων κεφαλαίων την οποία ο Φλωρεντινός διπλωμάτης, πολιτικός, φιλόσοφος, ιστορικός και συγγραφέας της ιταλικής Αναγέννησης, συντάσσει στις αρχές του 16ου αιώνα (1513). Στο έργο αυτό ο Μακιαβέλι παραθέτει την πολιτική του κοσμοθεωρία, απόρροια της προσωπικής του ενασχόλησης με τα δημόσια αξιώματα που είχε καταλάβει. Παράλληλα, όμως, μέσα από τις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές που κάνει στο συγκεκριμένο έργο, ο Φλωρεντινός συγγραφέας παίρνει θέση στο γλωσσικό ζήτημα που την εποχή εκείνη ταλανίζει την κατακερματισμένη σε κρατίδια Ιταλία. *Il Principe*, από το 1532 (έτος της πρώτης έκδοσής του) έως τις ημέρες μας, λόγω της πρωτοτυπίας του περιεχομένου του, βρίσκεται στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα έργα πολιτικής θεωρίας. Έχει μάλιστα στο ιστορικό του πάρα πολλές μεταφράσεις σε διάφορες γλώσσες, ακόμα περισσότερες κριτικές και φιλολογικές εκδόσεις, ένθερμους υποστηρικτές και σφοδρούς πολέμιους.

Στη μετάφραση του Νίκου Καζαντζάκη (*Ο Ηγεμόνας*) ανιχνεύονται πρωτότυπες, σπάνιες και νεόπλαστες σύνθετες λέξεις, άλλες εκ των οποίων είναι θησαυρισμένες και άλλες αθησαύριστες. Η παρουσία λεξιλογίου του είδους στα μυθιστορήματα του Έλληνα συγγραφέα και στοχαστή δεν ξαφνιάζει, καθώς πρόκειται για εκ του μηδενός δημιουργήματά του, τα οποία φέρουν την ιδιόλεκτο του δημιουργού τους. Σε μία μετάφραση, όμως, τι ρόλο επιτελούν; Η παρούσα μελέτη διερευνά τις λέξεις αυτές, ως αντιπροσωπευτικό δείγμα μεταφραστικού

λόγου του Καζαντζάκη, με σκοπό να καταδείξει ότι μέσα από τη δημιουργία ή/και τη χρήση τέτοιων λέξεων δεν παράγει απλώς τη μετάφραση του περιεχομένου της ιταλικής πολιτικής πραγματείας, αλλά καταφέρνει να μεταφέρει πιστά στην ελληνική γλώσσα τις γλωσσικές και υφολογικές καινοτομίες που ο Μακιαβέλλι επέφερε με το έργο του αυτό στην εν χρήσει, τότε, ιταλική γλώσσα σε επιστημονικά συγγράμματα της εποχής του.

Η **Αθανασία Δρακούλη** διδάσκει ιταλική γλώσσα και ορολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στην Ανώτατη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Κρήτης. Είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια του Τμήματος Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και μέλος της Επιτροπής Ακαδημαϊκής Εποπτείας του μεταπτυχιακού προγράμματος Σύγχρονος ιταλικός πολιτισμός και ειδικά ζητήματα ορολογίας και ερμηνεία στο ΕΑΠ. Σπούδασε ελληνική φιλολογία (Πανεπιστήμιο La Sapienza, Ρώμη) και ιταλική γλώσσα και φιλολογία (Ε.Κ.Π.Α.). Είναι κάτοχος τριών μεταπτυχιακών τίτλων: γλωσσολογίας και ονοματολογίας, παλαιογραφίας και ειδικής αγωγής, και διδάκτορας του ΕΚΠΑ. Το συγγραφικό της έργο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μονογραφίες και διδακτικά βιβλία, εισηγήσεις σε διεθνή συνέδρια καθώς και μελέτες και άρθρα που έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Το 2022 τιμήθηκε με το Διεθνές Βραβείο Ιταλικών Γραμμάτων *Ennio Flaiano* (Luca Attanasio - Italianistica).

Δημήτρης Κόκορης

«Οι ποιητικές μεταφράσεις του Νίκου Καζαντζάκη στο περιοδικό *Ο Κύκλος*»

Από τις σελίδες του περιοδικού *Ο Κύκλος* και κατά τα έτη 1932 και 1933, ο Νίκος Καζαντζάκης δίνει μεταφράσεις αποσπασμάτων της δαντικής *Θείας Κωμωδίας*, μεταφράζει ποιήματα του Αμερικανού ποιητή Langston Hughes, αλλά τη μερίδα του λέοντος, ως προς τη δημοσιοποίηση μεταφραστικών δοκιμών του μέσω του προαναφερθέντος περιοδικού, καταλαμβάνει η «Σύγχρονη Ισπανική Λυρική Ποίηση». Ο Καζαντζάκης ξεκινά τις μεταφράσεις Ισπανών λογοτεχνών, τις οποίες μας έδωσε από τις σελίδες του λογοτεχνικού περιοδικού *Ο Κύκλος*, με ένα κείμενο του βραβευμένου με Νόμπελ (1922) δραματουργού Χαθίντο Μπεναβέντε. Συνεχίζει, δημοσιοποιώντας τη μετάφραση ποιημάτων του Μιγκέλ ντε Ουναμούνο, του Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα και άλλων. Σχολιάζονται όλες οι προαναφερθείσες μεταφράσεις, τόσο από πλευράς ρυθμολογίας, όσο και ως προς την πιστότητα απόδοσης των σημασιολογικών φορτίων

τους. Παρατίθενται και ορισμένα ίχνη της κριτικής πρόσληψης της καζαντζακικής μετάφρασης της *Θείας Κωμωδίας*, ενώ γίνεται προσπάθεια να στοιχειοθετηθεί το πεδίο της λογοτεχνικής μετάφρασης ως χώρος διαπολιτισμικής «συνομιλίας» του Νίκου Καζαντζάκη με μείζονα κείμενα της ιταλόφωνης, της αγγλόφωνης και της ισπανόφωνης ποιητικής έκφρασης, μιας «συνομιλίας» της οποίας δείγματα φιλοξενήθηκαν, κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1930, στις σελίδες του περιοδικού *Ο Κύκλος*.

Ο **Δημήτρης Κόκορης** (Πειραιάς, 1963) είναι καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή (Τμήμα Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής) του ΑΠΘ, με γνωστικό αντικείμενο «Νεοελληνική γραμματεία: φιλολογικές και φιλοσοφικές διαστάσεις». Έλαβε μέρος ως εισηγητής σε αρκετά συνέδρια και δημοσίευσε βιβλία, μελετήματα και βιβλιοκρισίες. Τα βιβλία του αφορούν τις σχέσεις της Αριστεράς με τη λογοτεχνία στο Μεσοπόλεμο (1999), το έργο του Γιάννη Ρίτσου (2003, 2009), το έργο του Ντίνου Χριστιανόπουλου (2003, 2011), τον ποιητικό ρυθμό (2006), τη λογοτεχνική μετάφραση (2007), την κριτική πρόσληψη του Γιώργου Ιωάννου (2013), τις σχέσεις της φιλοσοφίας με τη νεοελληνική λογοτεχνία (2015), μέρος της αλληλογραφίας του Μανόλη Αναγνωστάκη με τον Τάκη Σινόπουλο (2016) και το ποιητικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη (2020). Επιμελήθηκε τη χρηστική επανέκδοση του μυθιστορήματος του Κωνσταντίνου Θεοτόκη *Οι σκλάβοι στα δεσμά τους* (Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, 2022) και συνέγραψε τη μελέτη «Η συνύπαρξη λυρικών και δραματικών στοιχείων στο νεοελληνικό ποιητικό πεδίο», η οποία συγκροτεί κεφάλαιο συλλογικού τόμου (επιμ. Δημήτρης Αγγελάτος, Gutenberg, υπό έκδοσιν).

Σπύρος Κατσαραπίδης

«Γνώση και παρανάγνωση του δαρβινικού έργου από τον Καζαντζάκη. Πρώτες παρατηρήσεις»

Στην ανακοίνωσή μας εξετάζεται η σχέση του Νίκου Καζαντζάκη με το έργο του Κάρολου Δαρβίνου και, κυρίως, με τη θεωρία της εξέλιξης που ο Άγγλος φυσιοδίφης και βιολόγος ανέπτυξε. Μέσω του έργου του Δαρβίνου *Η καταγωγή των ειδών*, που ο Καζαντζάκης μετάφρασε το 1915, ο Κρητικός συγγραφέας γνώρισε τη θεωρία της εξέλιξης και δέχτηκε μεγάλη επίδραση από αυτήν. Θα γίνουν προσπάθειες να ομαδοποιηθούν αναφορές από το καζαντζακικό έργο που δείχνουν ότι ο συγγραφέας υιοθέτησε τη θεωρία της εξέλιξης και αναγνώρισε στο περιβάλλον σημαντικό ρόλο για τη διαμόρφωση ενός οργανισμού. Παράλληλα, όμως, αφομοίωσε δημιουργικά και τον τρόπο που οι οργανισμοί εξελίσσονται μέσω της αναπαραγωγής και της επικράτησης του ισχυρότερου είδους. Θα εξεταστούν θέματα όπως, η θέση της γυναίκας και η επιλογή συντρόφου, οι απόγονοι και τα χαρακτηριστικά

τους, μορφές αγαμίας και επιγαμίας ως διαφορετικές επιλογές που φωτίζονται από τη θεωρία του Δαρβίνου, ενώ θα γίνει σχολιασμός και παρουσίαση σημείων από το μυθιστορηματικό έργο του Καζαντζάκη, που αποδεικνύουν ότι η θεωρία τού ήταν γνωστή. Επίσης, σχολιάζονται οι «παραναγνώσεις» της δαρβινικής θεωρίας που θέλουν τον άνθρωπο να κατάγεται από τα πιθηκοειδή, και θα γίνει προσπάθεια να οριστεί ο χώρος που η θεωρία του Δαρβίνου κατέχει στη γενικότερη φιλοσοφική κοσμοθεωρία του Καζαντζάκη.

Ο **Σπύρος Κατσαραπίδης** είναι πτυχιούχος του Τμήματος Φιλολογίας Ιωαννίνων (κλασική κατεύθυνση και μεσαιωνική-νεοελληνική κατεύθυνση) και εργάζεται, πάνω από δέκα χρόνια, ως εκπαιδευτικός στη Μέση Εκπαίδευση σε σχολεία της Κρήτης. Έχει ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές στη δημόσια ιστορία με θέμα διπλωματικής τον ελληνικό εμφύλιο στο θέατρο και έχει συμμετάσχει σε τοπικά και διεθνή συνέδρια για θέματα λογοτεχνίας, κυρίως του 20ού αιώνα. Εργασίες του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και τόμους με πρακτικά συνεδρίων.

Gilda Tentorio **«Ο Δάντης “συνταξιδιώτης” στα έργα του Καζαντζάκη»**

Είναι γνωστή η βαθιά αγάπη του Καζαντζάκη για το Δάντη έως το τέλος της ζωής του. Εμβάθυνε στη γλώσσα του, προχώρησε στη μετάφραση της *Θείας Κωμωδίας*, έψαχνε στις σελίδες του έμπνευση και γαλήνη. Στην εισήγησή μου θα ακολουθήσω τα ίχνη της παρουσίας του Δάντη στα έργα του Καζαντζάκη, εστιάζοντας την προσοχή μου στα ρητά σημεία όπου ο Δάντης εμφανίζεται στη μυθοπλαστική πλοκή (π.χ. στο μυθιστόρημα *Ζορμπάς* ή στο ποίημα που αφιερώνει στο Δάντη στις *Τερτσίνες*) αλλά και στις έμμεσες αναφορές (π.χ. στα ταξιδιωτικά), όπου ο Δάντης είναι καταφύγιο ή λειτουργεί ως συγκριτικός κρίκος για την αντιμετώπιση της σύγχρονης πραγματικότητας.

Η **Gilda Tentorio**, PhD κλασικής φιλολογίας, διδάσκει νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο της Παβίας (Ιταλία). Συμμετέχει σε συνέδρια, γράφει επιστημονικά άρθρα και θεατρικές κριτικές. Στη μονογραφία της *Binari, ruote e ali in Grecia* (Ράγες, ρόδες και φτερά στην Ελλάδα, 2015) ερευνά ποιήματα και πεζογραφία από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως σήμερα. Είναι πρόεδρος του Ιταλικού Παραρτήματος της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη και ασχολείται με τη μετάφραση της νεοελληνικής λογοτεχνίας στα ιταλικά. Έχει μεταφράσει έργα των Β. Βασιλικού, Χ. Χρυσόπουλου, Ν. Βρεττάκου, Τ. Καραγεωργίου κ.ά., καθώς και τα εξής έργα του Νίκου Καζαντζάκη: *Ο Τελευταίος πειρασμός* (2018), *Ταξιδεύοντας Μοριάς* (2021), *Καπετάν Μιχάλης* (2022), *Ταξιδεύοντας Ιαπωνία-Κίνα* (2023).

ΣΤ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ανέκδοτα τεκμήρια από το Μουσείο Καζαντζάκη

Παρασκευή Βασιλειάδη

«Αναγνωστικά ίχνη σε νεανικές σημειώσεις του Νίκου Καζαντζάκη»

Έχει εύστοχα διατυπωθεί πως ο Καζαντζάκης ήταν ένας λόγιος συγγραφέας ή, κατά τη ρήση του Πρεβελάκη, είναι γνωστή η «εκλεκτική» παιδεία του, καθώς φαίνεται πως το πεδίο των αναγνωσμάτων του είναι τεράστιο. Σε μια προσπάθεια καταγραφής των σωζόμενων σημειωματάριων του συγγραφέα, στο Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη, διαπιστώθηκε πως ανάμεσα σε διάφορες σημειώσεις του σώζονται νεανικές σημειώσεις που καλύπτουν την περίοδο, περίπου, 1906-1912. Κι ενώ αρχικά θεωρήθηκαν σημειώσεις από τα πανεπιστημιακά μαθήματά του στο Παρίσι, η συστηματική αποδελτίωση και ταύτιση των περιεχομένων τους δείχνει πως οι σημειώσεις αυτές αποτελούν ένα είδος «commonplace books», κατά τα πρότυπα της Αναγέννησης και του 19^{ου} αιώνα· σημειωματάρια, δηλαδή, με αντιγραφές κυρίως από διάφορα αναγνώσματα.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρηθεί η παρουσίαση αυτής της ιδιαίτερης και σπουδαίας κατηγορίας σημειώσεων του συγγραφέα, αλλά και η ανάδειξη τόσο του πλούτου των θεμάτων που καλύπτουν (φιλοσοφία, επιστήμη, θρησκεία, ζητήματα ποιητικής, βιογραφίες προσωπικοτήτων κ.ά.) όσο και των διανοουμένων και των έργων που μελετά ή από τα οποία τους μελετά ο Νίκος Καζαντζάκης αυτή τη σημαντική περίοδο διαμόρφωσης της φιλοσοφικής και ιδεολογικής του σκέψης αλλά και της δημιουργικού του στοχασμού (ενδεικτικά: Nietzsche, Bergson, William James, Émile Boutroux, D'Annunzio).

Η **Παρασκευή Βασιλειάδη** είναι φιλόλογος με εξειδίκευση στη νεοελληνική φιλολογία (ΜΑ Πανεπιστημίου Κρήτης, 2007). Από το 2016 εκπαιδευτική διατριβή στο Τμήμα Φιλολογίας του ΕΚΠΑ πάνω στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη, στην οποία εστιάζει στην καταγραφή και μελέτη των σωζόμενων σημειωματάριων του συγγραφέα και τη συνεξέταση με το κυρίως έργο του. Στο πλαίσιο της έρευνάς της έχει συμμετάσχει σε συνέδρια, έχουν δημοσιευθεί κείμενά της αναφορικά με το έργο του συγγραφέα και έχει επιμεληθεί με την επίπτριά της, καθηγήτρια Χριστίνα Ντουριά, την έκδοση του Ημερολογίου του συγγραφέα από το προσκύνημά του στο Άγιον Όρος. Επίσης, συνυπογράφει με το Νίκο Μαθιουδάκη τον πρόλογο και το επίμετρο της έκδοσης του *Ανήφορου*, του έως πρόσφατα άγνωστου έργου του Καζαντζάκη το οποίο «ανακάλυψε» και ταύτισε η ίδια στο ομώνυμο Μουσείο. Έχει εργαστεί ως εκπαιδευτικός σε διάφορους τομείς εκπαίδευσης και ως φιλόλογος στην Ψηφιακή Βάση Νεοελληνικών Σπουδών «Ανέμη» της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Σήμερα

υπηρετεί στο Μουσείο Καζαντζάκη από τη θέση της επιμελήτριας συλλογών και της αναπληρώτριας διευθύντριας.

Εύα Κοκκινίδη
«Επτά άγνωστες διασκευές σαιξπηρικών έργων
από τον Νίκο Καζαντζάκη»

Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση μελετώνται για πρώτη φορά επτά ανέκδοτες διασκευές σαιξπηρικών έργων που είχε κάνει ο Νίκος Καζαντζάκης και φυλάσσονται στο Μουσείο Καζαντζάκη στο Ηράκλειο Κρήτης. Οι διασκευές αυτές παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αλλά έχουν παραμείνει μέχρι σήμερα άγνωστες τόσο στο ευρύ αναγνωστικό κοινό όσο και στους μελετητές του. Γίνεται ειδικότερη αναφορά στα επτά σαιξπηρικά έργα που ο Καζαντζάκης επέλεξε να διασκευάσει και διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο τα διασκεύασε. Επιπλέον, εξετάζονται τα στοιχεία που συμπεριέλαβε ή παρέλειψε, καθώς και οι συγκλίσεις ή αποκλίσεις των διασκευών του με τα θεατρικά έργα του Σαίξπηρ. Με τον τρόπο αυτό, η εν λόγω ανακοίνωση επιχειρεί να φωτίσει μια σημαντική όψη της δημιουργικής δραστηριότητας του Καζαντζάκη ως διασκευαστή των έργων του κορυφαίου Άγγλου δραματουργού.

Η **Εύα Κοκκινίδη** σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Μετά την αποφοίτησή της (ήταν εκφωνήτρια του όρκου αποφοίτησης της Φιλοσοφικής Σχολής), πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές νεοελληνικής φιλολογίας στο King's College London, με μετεκπαίδευση στην αγγλική φιλολογία στο Harvard και στη γαλλική φιλολογία στη Σορβόνη. Η διδακτορική της διατριβή με τίτλο “The Modern Greek literary tradition in the major novels of Nikos Kazantzakis” (King's College London, 2016) βραβεύτηκε από το Schilizzi Foundation-London. Έχει συμμετάσχει σε πολλά διεθνή συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει διδάξει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Από το 2017 είναι επιμελήτρια στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (ΙΤΕ).

Ζ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ
Ο Καζαντζάκης και η φιλοσοφία

Κατερίνα Ζωγραφιστού
«Η ανάγνωση της *Ηθικής* του Σπινόζα από τον Νίκο Καζαντζάκη.
Φιλοσοφικές αναλογίες με την *Ασκητική*»

Η ζωή του Νίκου Καζαντζάκη (1883-1957) δεν παρουσιάζει μόνο αρκετές ομοιότητες με τη ζωή του εβραϊκής καταγωγής φιλοσόφου Μπαρούχ Σπινόζα (1632-1677), αλλά ο Κρητικός συγγραφέας και στοχαστής εντυφεί κιόλας στον μεγάλο φιλόσοφο, του οποίου η σκέψη απασχόλησε τον φιλοσοφικό στοχασμό από τον 17^ο αιώνα και μετά.

Στη βιβλιοθήκη του Νίκου Καζαντζάκη, που φυλάσσεται στο Ιστορικό Μουσείο Κρήτης στο Ηράκλειο, βρίσκεται ένα αντίτυπο της *Ηθικής* στη γαλλική γλώσσα, που περιέχει επισημάνσεις του Κρητικού συγγραφέα από τις αναγνώσεις του. Η *Ηθική* είναι το σπουδαιότερο έργο του Σπινόζα, καθώς ο φιλόσοφος έδωσε σε αυτό οριστική μορφή στις φιλοσοφικές του αρχές. Το έγραψε στα λατινικά με γεωμετρική τάξη.

Χωρία της *Ηθικής* που επισημαίνονται από τον Καζαντζάκη βρίσκονται στα κεφάλαια «Περί της προέλευσης και της φύσης των συναισθηματικών επηρειών - Ορισμοί των συναισθηματικών επηρειών», «Περί της ανθρώπινης δουλείας ήτοι Περί της ισχύος των συναισθηματικών επηρειών» και «Περί της δύναμης του νου ήτοι περί της ανθρώπινης ελευθερίας».

Στην παρούσα εισήγηση θα σχολιάσουμε τους συλλογισμούς του Σπινόζα, που έχουν επισημανθεί από τον Καζαντζάκη, συσχετίζοντάς τους με φιλοσοφικές ιδέες που διατυπώνονται για τα συγκεκριμένα θέματα στην *Ασκητική*.

Η **Κατερίνα Ζωγραφιστού** είναι διδάκτορας του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Paul Valéry- Montpellier III και κάτοχος τίτλου MASTER II από το ίδιο Πανεπιστήμιο. Έκανε βασικές σπουδές φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Paris IV) με εξειδίκευση στη διδασκαλία της Γαλλικής ως ξένης γλώσσας (FLE) και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ελληνικού Πολιτισμού. Υπηρέτησε στο Παράρτημα του Γαλλικού Ινστιτούτου Ελλάδος στο Ηράκλειο. Διδάσκει τη Γαλλική Γλώσσα καθώς και, στο 1^ο Δημόσιο ΙΕΚ Ηρακλείου, Ιστορία του Ελληνικού Πολιτισμού. Είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής και Πρόεδρος του Παραρτήματος Ελλάδας της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη. Συντονίζει την Παγκόσμια Λέσχη Ανάγνωσης Έργων του Νίκου Καζαντζάκη. Είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Φίλων Ιδρύματος Τεχνολογίας & Έρευνας (ΙΤΕ) και επιμελείται το ετήσιο τεύχος του Συλλόγου. Από το 2022 είναι επίτιμο μέλος του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών (International Police Association). Εργασίες και μελέτες της έχουν βραβευθεί. Τιμήθηκε με το σταυρό του Ιππότη Γραμμάτων και Τεχνών του Ακαδημαϊκού Φοίνικα της Γαλλίας.

Γιώργος Δρίτσας
«Η επιρροή του Henri Bergson στον Νίκο Καζαντζάκη
μέσα από τα κείμενα του ίδιου»

Ο Henri Bergson (Ανρί Μπερξόν) αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί πόλο έλξης για όσους ασχολούνται με τη φιλοσοφία, και δη τη γαλλική διάνοηση. Ειδικά στην Ελλάδα, λόγω του ιδιότυπου βιταλισμού του, αποτέλεσε, μαζί με το Νίτσε, μια από τις κυριότερες επιρροές για πολλούς διανοούμενους και ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών. Ένας από αυτούς ήταν και ο Νίκος Καζαντζάκης, ο οποίος μάλιστα αφιέρωσε εκτενή ομιλία στο έργο του Γάλλου φιλοσόφου στα γραφεία του Εκπαιδευτικού Ομίλου, το 1913, η οποία δημοσιεύτηκε αργότερα με τον τίτλο «Henri Bergson» στο δελτίο του Ομίλου. Ο Καζαντζάκης γοητεύτηκε, κατά πώς φαίνεται από το δοκίμιο, από τη στηλίτευση της, εγκιβωτισμένης στην ανάλυση, ανθρώπινης διάνοιας από πλευράς του φιλοσόφου, του οποίου τα έργα εξάλλου, όπως αναφέρεται στην *Αναφορά στον Γκρέκο* (σελ. 394), παρεμβάλλονταν, όχι τόσο τυχαία θα λέγαμε, αρμονικά στην ανάγνωση των έτερων έργων του Νίτσε από το νεαρό Καζαντζάκη. Έτσι, δεν είναι τυχαίο ότι στο βασικό φιλοσοφικό έργο του Καζαντζάκη *Ασκητική*, μπορεί να εντοπιστεί η επιρροή και των δύο φιλοσόφων, με εντονότερη βέβαια σε αρκετά σημεία, ίσως αυτή του Μπερξόν. Στην εισήγησή μας θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε την επιρροή αυτή στην καζαντζακική κοσμοθεωρία μέσα από τα γραπτά του ίδιου του συγγραφέα.

Ο **Γιώργος Δρίτσας** γεννήθηκε το 1994 στην Κόρινθο. Αποφοίτησε από το Φ.Π.Ψ. και το Π.Μ.Σ. «Φιλοσοφία», με ειδίκευση στην ιστορία της φιλοσοφίας και των ιδεών, της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Σήμερα είναι υπογύφιος διδάκτορας στο Τμήμα Φιλοσοφίας του ιδίου Πανεπιστημίου. Έχει πραγματοποιήσει ομιλίες και έχει λάβει μέρος παρουσιάζοντας εισηγήσεις σε συνέδρια και ημερίδες, ενώ δοκίμια και άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και ξένα περιοδικά, σε συλλογικούς τόμους και στο διαδίκτυο.

Allain Glykos
«Kazantzaki lecteur de Bergson: La question de l'élan vital»

Kazantzaki, installé à Paris, suit durant l'année universitaire 1907-1908, le cours d'Henri Bergson au Collège de France. Cette année-là, le grand philosophe publie son ouvrage fondateur, *L'Évolution créatrice*. C'est sûrement la lecture de ce livre qui a été déterminante dans la

pensée et la vie de Kazantzaki. Il découvre l'idée d' «élan vital» qui, pour Bergson, est une sorte d'impulsion, une origine commune de tous les mouvements à travers la matière. Mais l'appropriation et la transposition de ce concept dans le domaine littéraire ne pouvaient se faire directement de la philosophie à la littérature. Il fallait que la transposition passât d'abord par l'homme ou soit déjà dans l'homme, comme le dit Céline Dewas, c'est-à-dire par une expérience humaine, personnelle, avant qu'elle ne devienne un problème pour l'écrivain qui saisisait alors les limites, les obstacles à dépasser. Nous verrons comment Kazantzakis s'est approprié ce concept pour en faire un trait d'union entre sa philosophie et sa littérature, entre sa vie et sa pensée.

Allain Glykos, né de père grec et de mère charentaise, vit à Bordeaux, où il a enseigné, à l'Université, l'épistémologie, l'histoire des sciences et des techniques. Ses livres parlent de son rapport à la langue et à sa double culture (grecque et française).

Il a publié une trentaine de romans, récits, nouvelles, recueils de poésie, dont certains ont été adaptés au théâtre et au cinéma. Il a écrit trois livres sur l' histoire de son père, Grec d' Asie Mineure: un roman, *Parle-moi de Manolis*, un livre pour la jeunesse, *Manolis de Vourlaet* un roman graphique, *Manolis*. Il est également auteur d'*Égéesnes*, recueil poétique bilingue où il continue d'explorer son rapport à la Grèce; d' un texte (bilingue) qui accompagne l'album de photos *Terre de Crète*, cette Crète où son père et sa famille ont commencé une nouvelle vie après la Grande Catastrophe d'Asie mineure; d' un roman graphique *Gilets de sauvetage* en 2018; et en 2021 et 2022, d' un roman graphique en deux volumes sur la vie de Kazantzaki.

Αγάθη Μαρκάτη

«Λιονταρίσια η τροφή που με τάισε ο Nietzsche...»

Η εισήγηση πραγματεύεται, αρχικά, τη δραματική ανατροπή που δέχθηκε η δυτική σκέψη από τη φιλοσοφία του Nietzsche. Εξηγεί πώς το αδιέξοδο από την κατάχρηση του θετικισμού οδήγησε στο 'μηδενισμό' του Γερμανού φιλοσόφου και πώς αυτά επηρέασαν τον Καζαντζάκη. Κορύφωση της επίδρασης αποτελεί η διατριβή του, στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, το 1908, με θέμα: *Ο Φρειδερίκος Nietzsche εν τη Φιλοσοφία του Δικαίου και της Πολιτείας*.

Συν-εξετάζονται βασικές θέσεις τους: ο 'θάνατος' του δογματικού Θεού· οι υπερβατικές αξίες που αδυνατούν πια να δώσουν νόημα στην ύπαρξη· η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης και ο αυτοπροσδιορισμός της ανθρώπινης οντότητας· η 'μεταστροφή των αντενεργών δυνάμεων της Ζωής' σε ενεργές· ο μηδενισμός, ως η 'θέληση για δύναμη', δηλαδή η θέληση για τη χαρά της ζωής, έργο το οποίο αναλαμβάνει ο 'δυνατός της

βούλησης', ο Υπεράνθρωπος· η διονυσιακή κατάφαση στη Ζωή, ώστε αυτή να 'αξίζει να επιστραφεί'· η επιταγή του 'εδώ και τώρα' έναντι του επέκεινα· η αυταξία της ύπαρξης, που ορίζεται ως η αγάπη για το δικό της πεπρωμένο, δηλαδή το 'amor fati' της.

Παρά την κυρίαρχη άποψη ότι από το Γερμανό στοχαστή προέρχονται θέματα της μυθοπλασίας του Καζαντζάκη, όπως, π.χ. η θεομαχία ή ο διονυσιακός μηδενισμός, το πόνημά μας καταδεικνύει ότι διόλου δεν συστοιχίζεται ο Κρητικός στοχαστής με τις βαθύτερες ιδέες του Nietzsche. Άλλωστε, ο τελευταίος, μέχρι και πρόσφατα, είχε παρανοηθεί και διασυρθεί στη δυτική διανόηση. Εν τούτοις, οι δύο διανοητές παρουσιάζουν εγγενείς ομοιότητες στο ρηξικέλευθο του πνεύματός τους, στις ιδιοσυγκρασιακές τους εμπειρίες, όπως, επίσης, στις υφολογικές και εκφραστικές τους επιλογές.

Η **Αγάθη Μαρκάτη** σπούδασε φιλοσοφία στην Αθήνα και στην Heidelberg της Γερμανίας. Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στα παιδαγωγικά στο Montreal του Καναδά (ψυχοπαιδαγωγική διευκόλυνση στη μάθηση) και εκπόνησε τη διατριβή της στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, με συγκεκριμένο θέμα φιλοσοφίας και λογοτεχνίας: «Φιλοσοφική και Ερμηνευτική προσέγγιση στην *Ασκητική* του Καζαντζάκη». Έχει συνεργαστεί με πανεπιστήμια στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχει λάβει μέρος σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια. Φιλοσοφικά και λογοτεχνικά δοκίμια, άρθρα, εργασίες, διαλέξεις και μελέτες της έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και ξένα έντυπα.

Sherif Luzha

«Reading doctoral thesis of Kazantzakis on Nietzsche»

In this presentation we are going to discuss Kazantzakis' doctoral thesis, which is about *Friedrich Nietzsche's Philosophy of Right and the State*. We are going to see each chapter of this work by describing the most crucial parts of Nietzsche's philosophy for which Kazantzakis himself gave his personal opinions and attributions. This will include first chapter with two topics as: «The times», and «The Character and Life of Friedrich Nietzsche», and give our thought about why it must have been relevant for Kazantzakis to incorporate such a positivist approach towards Nietzsche's philosophy. The second chapter about nihilism as rejection of all religious and moral principles; third chapter with topics: «Man in General», «Man's Historical Evolution», and «The Constitution of Human Nature»; fourth chapter, «Religion-Morality-Right», and the last chapter, «The Positive Aspect of Nietzsche's Philosophy», in which

Kazantzakis gives some thoughts about some other opinions and (mis)interpretations of Nietzsche works by scholars, students, and authors. And in the end, we are going to recapitulate the main points of Kazantzakis' thoughts on Nietzsche's Philosophy of Right and the State.

Sherif Luzha (1976, Skopje, Republic of North Macedonia) is an Albanian literary critic, translator, editor at Bard Books, and managing editor of the cultural journal *Symbol*, which is a part of Eurozine (European network for magazines).

He attended primary and secondary schools in Kaçanik (Kosovo) and earned his BA with a thesis on Ismail Kadare's *The Palace of Dreams*, and MA with a thesis on Kurt Vonnegut's *Slaughterhouse Five*, at University of Pristina, where he currently is a PhD Candidate.

He has published articles on postmodern authors (Jose Saramago, Kurt Vonnegut, Cees Nooteboom) and translated many articles for *Symbol* and some books published by Bard Books: Hans Bertens' *The Idea of the Postmodern: A History*, Sir Arthur Evans' *Dardania*, and Robert Wilton's *Poison in Paris*.

He is a member of The International Society of Friends of Nikos Kazantzakis in Kosovo, and (not officially yet) president of its section in the Republic of North Macedonia.

Η ΎΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ευρώπη, Αμερική και επιστροφή στην Ελλάδα

Μαρία Δ. Φλετορίδου

«Συνάντηση Μαρίας Βοναπάρτη και Νίκου Καζαντζάκη 1950-1957»

Η Μαρία Βοναπάρτη (1882-1962) ήταν δισέγγονη του Λυσιέν Βοναπάρτη, αδελφού του Ναπολέοντα. Παντρεύτηκε τον πρίγκιπα Γεώργιο της Ελλάδας (1869-1957), δευτερότοκο γιο των βασιλέων Γεωργίου Α΄ και Όλγας. Ο Γεώργιος, ως Ύπατος Αρμοστής της Κρήτης τα έτη 1898-1906, αναφέρεται από τον Καζαντζάκη στην *Αναφορά στον Γκρέκο*: "Όταν συλλογιέμαι, ύστερα από τόσα χρόνια, την 9^η Δεκεμβρίου 1898 που πάτησε ο πρίγκιπας Γεώργιος στην Κρήτη, που θα πει λευτεριά, τα μάτια μου βουρκώνουν ακόμα".

Η δράση της Βοναπάρτη στην Ελλάδα άρχισε από το 1908 που παρουσίαζε Έλληνες διανοούμενους σε εκδηλώσεις του "Παρνασσού". Στους Βαλκανικούς πολέμους, με χρήματά της μετέτρεψε το ατμόπλοιο "Αλβανία" σε νοσοκομείο για τη μεταφορά τραυματιών στην Αθήνα.

Το 1924 ανακάλυψε την *Εισαγωγή στην Ψυχανάλυση* του Σίγκμουντ Φρόιντ και αναχώρησε για τη Βιέννη να τον συναντήσει. Έγινε και η ίδια ψυχαναλύτρια και πρέσβειρά του στη Γαλλία. Το 1938 φυγάδευσε την οικογένεια Φρόιντ στο Παρίσι καταβάλλοντας 5.000 δολάρια στους Ναζί.

Η γνωριμία του Καζαντζάκη με το πριγκιπικό ζεύγος έγινε κατά τη διαμονή του στην Αντίμπ και αρκετές φορές φιλοξενήθηκε με τη σύζυγό του Ελένη στην έπαυλή τους στο Σαιν Τροπέ. Το 1955, η Βοναπάρτη επωφελήθηκε από την επίσκεψη της βασίλισσας Φρειδερίκης στο Παρίσι για τη γνωριμία της με τον Καζαντζάκη. Οι φωτογραφίες τους στον ελληνικό Τύπο συνέβαλαν στο να μην απαγορευτεί ο *Τελευταίος Πειρασμός* ούτε να πραγματοποιηθεί ποτέ ο αφορισμός του. Επιπλέον, ζήτησε από τη βασίλισσα Ελισάβετ του Βελγίου να στείλει επιστολή στον Αλβέρτο Σβάιτσερ, στον οποίο ο Καζαντζάκης είχε αφιερώσει το *Φτωχούλη του Θεού*, με την παρότρυνση να υποστηρίξει την υποψηφιότητά του για το Νόμπελ.

Η Βοναπάρτη, όταν πληροφορήθηκε το θάνατο του Καζαντζάκη, ως ένδειξη βαθιάς εκτίμησης, αφιέρωσε στη μνήμη του ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Νέα Εστία*, όπου αναφέρει τις φιλικές σχέσεις τους εκφράζοντας τη βαθιά συγκίνηση που της αφιέρωσε τον *Τελευταίο Πειρασμό*.

Η **Μαρία Δ. Φλετορίδου** είναι διδάκτωρ γαλλικής φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επί τριάντα πέντε έτη (1977-2012) και είναι Επίτιμη Σχολική Σύμβουλος Γαλλικής Γλώσσας. Το 2000 τιμήθηκε με το παράσημο «Ακαδημαϊκών Φοινίκων» της Γαλλικής Δημοκρατίας.

Μετάφρασε το βιβλίο *ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ – ΠΙΕΡ ΣΙΠΡΙΟ – Συνομιλίες*, Εκδόσεις Καστανιώτη 2023, το οποίο περιέχει την τελευταία συνέντευξη του Καζαντζάκη το Μάιο του 1957, πέντε μήνες πριν αποβιώσει. Μεταδόθηκε σε επτά εκπομπές από τον εθνικό σταθμό της Γαλλικής Ραδιοφωνίας. Οι επτά συνομιλίες δημοσιεύτηκαν από το Σιπριό, το 1990, σε αυτοτελή τόμο.

Το βιβλίο αφιερώνεται στη μνήμη του Πιερ Σιπριό (1921-1998), τον οποίο η ίδια γνώρισε ως κύριο βιογράφο του συγγραφέα της διατριβής της Ανρί ντε Μοντερλάν (1895-1972) με θέμα «Η Θυσία των γυναικών στο θεατρικό του έργο». Αποσπάσματα των *Συνομιλιών* παρουσιάστηκαν στην εισήγησή της με θέμα «Η Φύση στις *Συνομιλίες*» στο Συνέδριο της ΔΕΦΝΚ στη Λάρισα το 2022.

Κωνσταντίνος Β. Δημουλάς

(με τη συνεργασία των Ευριπίδη Κ. Δημουλά, Έλλης Κ. Βέλλιου, Θεοδώρας Ευ. Παπαδημητρίου και Αγγελικής Α. Κουτσαβλάκη)

**«Η Marie Bonaparte, επί τη προσμονή, καθ' εαυτήν,
ανταπόκριση συνομιλίας, με τον Καζαντζάκη,
ως δρόμο επανεύρεσης του (φίλου εκείνου) ανδρός της»**

Η Μαρί, μετά το θάνατο της μητέρας της, έζησε με τον πατέρα της στο Παρίσι και σε διάφορα οικογενειακά κτήματα, όπου σπούδαζε, έγραφε

και δίδασκε, ζώντας ενεργά, ανάμεσα σε παρισινούς και άλλους ακαδημαϊκούς κύκλους. Νεαρή, υποφέροντας από φοβίες και υποχονδρίες, περνούσε μεγάλο μέρος του χρόνου της στην απομόνωση, διαβάζοντας λογοτεχνία και γράφοντας, αποκαλύπτοντας το διερευνητικό πνεύμα της και την πρώιμη δέσμευσή της ως επιστήμονος.

Από τους πολλούς υποψήφιους γαμβρούς επέλεξε, μετά από, εκείθεν, φλερτ σχεδόν μηνός, τον πρίγκιπα Γεώργιο Ελλάδας και Δανίας που, όμως, με αισθήματα πατρικής απόρριψης, ζούσε ομοφυλοφιλικός διακείμενος (όχι και τόσον κρυφά από τις γυναίκες των, που το ήξεραν· ο ίδιος, άλλωστε, το εκμυστηρεύθηκε στη Μαρί!), προσκολλημένος στο (νυμφευμένο) νεαρό θείο του. Η Μαρί, ζηλόφθονα, βλέποντας να τον μοιράζεται με το θείο του, τον παντρεύεται, αλλά σύντομα ερωτεύεται το μεγαλύτερο γιο του θείου του συζύγου της, κάτι που ουδόλως απασχολεί τον άνδρα της, με τον οποίο ζουν σύντομα πιο ανοιχτά, ο καθένας τη δική του ζωή.

Ο Γεώργιος καταλήγει Ύπατος Αρμοστής των Μεγάλων Δυνάμεων, στην Κρήτη, και τα κοινά χρονοδιαστήματά τους είναι πλέον κυρίως στη Γαλλία, όπου περιοδεύει η Μαρία με τα παιδιά της, αναζητώντας το χαμένο της ήμισυ, που το «βρίσκει», σε απανωτούς, άλλους, έρωτες (προβληματισμένη, από τη δυσκολία της να επιτύχει τη σεξουαλική της εκπλήρωση, ασχολήθηκε ερευνητικά με την ψυχοανάλυση, πλάι στο δάσκαλό της, πράγμα που ο Γεώργιος της εξήτησε να διακόψει, αλλά εκείνη αρνήθηκε), με πιο παθιασμένο τον τελευταίο της, τον Μπριάντ, που, ομοφυλόφιλο επίσης, τον χάνει από το Γεώργιο, στον οποίο είναι ακόμα κολλημένος ο νους της.

Βλέποντάς τον να φωτογραφίζεται με τον, εξίσου (όπως τους φτιάχνει, στη φαντασία της), τρανόκορμο Κρητικό Καζαντζάκη, αποκτά μια ιδιαίτερη λατρεία σ' αυτόν (της έχει αφιερώσει το έργο του *Ο τελευταίος πειρασμός!*), που τόσον αγαπά, όχι όμως ως αυταξία, αλλά ως δρόμο επανεύρεσης του «χαμένου» συζύγου της.

Ο **Κωνσταντίνος Β. Δημουλάς** με αρχήθεν σκοπό την ψυχοβιοαναλυτική έρευνα, ύστερα από βασικές σπουδές σε φιλολογία, δημόσιο δίκαιο, πολιτικές επιστήμες και θεολογία, ως ένα *minimum* επιστημονικό υπόβαθρο γι' αυτήν, σπούδασε φιλοσοφία, παιδαγωγική και ψυχολογία, επιλέγοντας την (πειραματική, γνωστική, εξελικτική, σχολική, και) κοινωνική και κλινική ψυχολογία (που του έδωσε και την κατά νόμον άδεια άσκησης επαγγέλματος ψυχολόγου), στο χώρο της οποίας συνέχισε, με μεταπτυχιακές σπουδές, σε ψυχοανάλυση και κοινωνική / κλινική, με έμφαση στην κλινική, ψυχολογία, στο έδαφος της οποίας

εξειδικεύθηκε (με υποτροφία του ΙΚΥ), με διδακτορικές σπουδές, σε κλινική παιδονευροψυχολογία και ψυχιατρική κλινική ψυχολογία, διατηρώντας ζωηρό το ερευνητικό ενδιαφέρον του, ως έργο ζωής, στην ψυχοβιοανάλυση, όπου όλη του η ερευνητικοσυγγραφική δραστηριότητα. Κατόπιν υπηρεσίας 35ετούς (δευτεροβάθμια), 25ετούς (μεταδευτεροβάθμια και τρίτοβάθμια), στην (τυπική και άτυπη) εκπαίδευση, επί τέσσερις τετραετείς θητείες Σχολικού Συμβούλου Φιλολόγων και Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης, και πολυετούς ως αναπληρωτής διευθυντής Περιφερειακού Επιμορφωτικού Κέντρου Εκπαιδευτικών, διατελεί επί τιμή Α΄ Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων.

Ευθαλία (Εφη) Μπουκουβάλα - Κλώντζα
«Καζαντζάκης – Shakespeare:
«Όταν η "Κρητική Ματιά" ατενίζει τον "Κύκνο του Αίβον"»

Η παρούσα εισήγηση επικεντρώνεται στην πνευματική συνάντηση του Νίκου Καζαντζάκη με τον William Shakespeare και στην αποτύπωση του τρόπου που ο Κρήτας συγγραφέας προσλαμβάνει και ανασυνθέτει τη λογοτεχνική προσωπικότητα του Άγγλου ποιητή και δραματουργού. Για το σκοπό αυτό, αξιοποιήθηκαν διάφορες πηγές με αναφορές του Καζαντζάκη στην εμβληματική αυτή μορφή της αγγλικής γραμματείας: αλληλογραφία με τον Παντελή Πρεβελάκη, ταξιδιωτικό κείμενο *Ταξιδεύοντας: Αγγλία* με ξεχωριστό κεφάλαιο στον Shakespeare, *Τερτσίνες* με αφιερωμένο κείμενο στον Άγγλο δημιουργό, σχετικές καταγραφές της Ελένης Καζαντζάκη στη βιογραφία του συντρόφου της, *Νίκος Καζαντζάκης. Ο ασυμβίβαστος*, κ.ά. Συγχρόνως, μελετήθηκαν και σταχυολογήθηκαν χωρία από ευρέως γνωστά έργα του Shakespeare: από τα *Σονέτα* του και τις κορυφαίες δραματουργίες του, *Ρωμαίος και Ιουλιέτα*, *Όπως αγαπάτε*, *Άμλετ* και *Η Τρικυμία*.

Έτσι, η παρούσα εργασία παρακολουθεί στιγμές από το ταξίδι του Καζαντζάκη στην Αγγλία το 1939, την επίσκεψή του στο Stratford-upon-Avon, γενέτειρα του Shakespeare, και την απόπειρά του να σκιαγραφήσει το πορτραίτο του κορυφαίου Άγγλου λογοτέχνη, εγγράφοντάς το στο ιστορικό πλαίσιο της εποχής της Αναγέννησης. Επιπλέον, χαρτογραφεί μέσω της οπτικής του Καζαντζάκη τους βασικούς σταθμούς της δημιουργικής πορείας του Shakespeare, από τα εφηβικά ερωτικά σκιρτήματα και το πρωτόλειο ποιητικό έργο μέχρι την άνθιση και ωρίμαση της δραματουργίας του και την ποιητική κορύφωση με τα Σονέτα του. Με γνώμονα πάντα την κρητική ματιά του Καζαντζάκη, επισημαίνονται πυρηνικοί προβληματισμοί και διαχρονικές θεματικές όπως ο έρωτας, η δικαιοσύνη, ο χρόνος και ο θάνατος ως βασικές συντεταγμένες του πολυδιάστατου και πολυπρόσωπου έργου του

Shakespeare. Τέλος, ιχνηλατείται και αποκρυσταλλώνεται το πρόσωπο του κορυφαίου δημιουργού, ξεχωρίζοντας μέσα από το πλήθος των ηρώων - πολλαπλών προσωπειών του – τέσσερις κομβικούς ρόλους (Ρωμαίο, Ιάκωβο, Άμλετ, Πρόσπερο), ως εκφάνσεις της εξελισσόμενης προσωπικότητάς του και ταυτόχρονα ως άξονες προσέγγισης του σαιξπηρικού έργου.

Η **Ευθαλία (Εφη) Μπουκουβάλα - Κλώντζα** γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα με καταγωγή από τα Ιωάννινα. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Κλασικής Φιλολογίας του ΕΚΠΑ και του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Είναι απόφοιτος των μεταπτυχιακών τμημάτων του Ε.Α.Π. Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευση Ενηλίκων. Είναι υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και μέλος της Δ.Ε.Φ.Ν.Κ. και του Κέντρου Κρητικής Λογοτεχνίας. Υπηρετεί στη δημόσια εκπαίδευση, στο ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. Λασιθίου. Κείμενά της έχουν φιλοξενηθεί σε συλλογικούς τόμους λογοτεχνικών εκδόσεων και πρακτικών συνεδρίων και έχει διακριθεί σε αρκετούς διαγωνισμούς, παγκρήτιους και πανελλήνιους.

Από τις εκδόσεις Οσελότος κυκλοφορούν τα ακόλουθα έργα της: *Όπου σε ταξιδεύει η αγάπη* (συλλογή διηγημάτων) (2020), *Αξιοποιώντας στη διδακτική πράξη τη διαπολιτισμική διάσταση του λογοτεχνικού έργου του Νίκου Καζαντζάκη. Θεωρητική - ερευνητική προσέγγιση* (2020), *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Θεωρητικό πλαίσιο - διδακτικές εφαρμογές* (2021), *Σχεδιασμός, μεθοδολογία και αξιολόγηση Προγραμμάτων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων* (2021).

Ηλίας Ηλιάδης

«Χόρχε Σαλαμέα και Νίκος Καζαντζάκης: Μια στενή φιλία»

Ο Χόρχε Σαλαμέα, Κολομβιανός συγγραφέας, ποιητής, δημοσιογράφος, πολιτικός, διπλωμάτης και κριτικός της τέχνης, είχε μια πολυδιάστατη καριέρα. Πέθανε το 1969 και άφησε πίσω του μια κληρονομιά εκλεκτού γλωσσικού πλούτου στη λογοτεχνική δημιουργία της χώρας του. Πρωταρχική του μέριμνα, που κυριαρχεί τόσο στο συγγραφικό του έργο όσο και στις άλλες δραστηριότητές του, είναι ο ακατάπαυστος αγώνας για την ισότητα και την ελευθερία. Ένα από τα πιο σημαντικά έργα του είναι το μυθιστόρημα *Ο μέγας Μπουρουντού-Μπουρουντά πέθανε*, που μεταφράστηκε στα ελληνικά και τον πρόλογο της ελληνικής έκδοσης έγραψε ο Νίκος Καζαντζάκης.

Ο Σαλαμέα είχε καλλιεργήσει μια στενή φιλία και με τον Ισπανό ποιητή και δραματουργό Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα. Ήταν και οι δυο τους άνθρωποι της δράσης με μεγάλη κοινωνική ευαισθησία· ο μεν Λόρκα με τα ποιήματα και τα θεατρικά του έργα, ο δε Σαλαμέα απαγγέλλοντας ποιήματά του από το ραδιόφωνο σε δημόσιους χώρους. Η πίστη του σε

μια ποίηση εκφρασμένη στο δημόσιο χώρο, που να απευθύνεται στο λαό και όχι μόνο στους μορφωμένους και διανοούμενους, διαφαίνεται από τα ποιήματά του και την πολιτική του συνείδηση. Η δολοφονία του Λόρκα βρήκε το Σαλαμέα να εκτελεί καθήκοντα Γενικού Γραμματέα της Προεδρίας στην υπηρεσία του Προέδρου Λόπες Πουμαρέχο, ηγέτη του Κόμματος των Φιλελευθέρων.

Η ελεύθερη ποίηση που δεν πτοείται από τις απειλές των ισχυρών, συνεπάγεται όμως και σοβαρούς κινδύνους για τους εμπνευστές της. Ο Λόρκα δολοφονήθηκε από το φασιστικό καθεστώς του Φράνκο, ενώ ο Σαλαμέα τιμωρήθηκε με φίμωση: το καθεστώς διέταξε το κλείσιμο του περιοδικού *Κριτική* που εξέδιδε. Τον Ιούνιο του 1956 ο Σαλαμέα εκφώνησε ομιλία στην τελετή απονομής του Διεθνούς Βραβείου Ειρήνης στον Νίκο Καζαντζάκη, υπό την ιδιότητα του Γραμματέα του Παγκόσμιου Συμβουλίου για την Ειρήνη. Ο θαυμασμός του Σαλαμέα για τον Καζαντζάκη ήταν πολύ μεγάλος και αντάλλαξαν πολλές επιστολές. Η ανακοίνωσή μου περιγράφει τη φιλία τους.

Ο **Ηλίας Ηλιάδης**, πρέσβης ε.τ., γεννήθηκε στη Λευκωσία στις 8 Οκτωβρίου 1942 και μετανάστευσε στη Νότιο Αφρική το 1960. Εκεί σπούδασε πολιτικές επιστήμες και εργάστηκε σε διάφορες επιχειρήσεις. Επέστρεψε στην Κύπρο το 1977 και, αφού υπηρέτησε τη θητεία του στην Εθνική Φρουρά, εντάχθηκε στη Διπλωματική Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών όπου υπηρέτησε επί 25 χρόνια. Μεταξύ άλλων, ήταν Γενικός Πρόξενος στη Νέα Υόρκη, Πρέσβης στην Ισπανία και Ύπατος Αρμοστής στη Νότιο Αφρική. Από το 2005 έως το 2018 διέμεινε στην Μπογκοτά της Κολομβίας, όπου ήταν Επίτιμος Πρόξενος της Κύπρου και εκπροσωπούσε τη ΔΕΦΝΚ. Κατά την περίοδο 2006-2011 δίδαξε Διεθνείς Σχέσεις στο Πανεπιστήμιο Χαβεριάνα της Μπογκοτά με ειδικότητα την Ευρώπη, Αφρική και Μέση Ανατολή. Μετά την εγκατάστασή του στην Ισπανία το 2018, αφιερώνει το χρόνο του στη συγγραφή άρθρων και τη συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια, ενώ είναι και τακτικός συνεργάτης του ραδιοφωνικού σταθμού του Εθνικού Πανεπιστημίου της Μπογκοτά αναλύοντας τις πολιτικές εξελίξεις.

Νίκος Αλεξίου **«Κίμων Φράιερ: Ένας κοσμοπολίτης της γλώσσας»**

Ο Κίμων Φράιερ (1911-1993) ήταν ένας πολυγραφότατος μελετητής, ποιητής, κριτικός και μεταφραστής της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Ήταν Αμερικανός ελληνικής καταγωγής, μέσω Μικράς Ασίας, και έγινε γνωστός για τις μεταφράσεις του έργου του Νίκου Καζαντζάκη στα αγγλικά. Ο Φράιερ είχε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελληνική λογοτεχνία και την ποίηση, και ήταν εξαιρετικά αφοσιωμένος στο έργο του Καζαντζάκη, με τον οποίο είχε μία λογοτεχνική και φιλική σχέση από

τη δεκαετία του 1950.

Ο Φράιερ είναι ένας από τους πιο σημαντικούς μεταφραστές της ελληνικής λογοτεχνίας στην αγγλική γλώσσα. Η συνεισφορά του στη διάδοση της έργου του Νίκου Καζαντζάκη σε διεθνές κοινό είναι αναμφισβήτητη. Έκανε γνωστό το έργο του Καζαντζάκη σε εκατομμύρια αναγνώστες σε όλο τον κόσμο. Με τις μεταφράσεις του, που συνδυάζουν την ακρίβεια με την αίσθηση του πρωτοτύπου, καταφέρνει να αποτυπώνει την ένταση, την εσωτερικότητα και την αναζήτηση που χαρακτηρίζουν τα έργα του Καζαντζάκη.

Η διεθνής εκτίμηση και αναγνώριση του Καζαντζάκη ίσως να μην ήταν τόσο έντονη, χωρίς τις μεταφράσεις του Φράιερ, κι αυτό διότι δεν μετέφρασε απλώς τα έργα, αλλά μετέδωσε το πνεύμα, τον πολιτισμό και τη φιλοσοφία της ελληνικής λογοτεχνίας σε ένα παγκόσμιο αναγνωστικό κοινό.

Ο **Νίκος Αλεξίου** γεννήθηκε στο Βόλο το 1959. Σπούδασε οικονομικά στην Αθήνα και στα μέσα της δεκαετίας του 1980 μετέβη στη Νέα Υόρκη για ανώτερες σπουδές στην κοινωνιολογία. Από το 1990 διδάσκει στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, Queens College, CUNY. Έχει διακριθεί με το βραβείο President's Award for Excellence in Teaching, και τα ακαδημαϊκά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τους τομείς της κοινωνιολογικής και πολιτικής θεωρίας και έρευνας, καθώς και θέματα που αφορούν τους Έλληνες της Αμερικής. Είναι ιδρυτής και διευθυντής του Κέντρου Έρευνας Ελληνικής Διασποράς (Hellenic American Project, QC), το οποίο συμπεριλαμβάνει Αρχείο Προφορικής Ιστορίας, Ελληνοαμερικανική Βιβλιοθήκη, και Μουσείο Διασποράς. Έχουν κυκλοφορήσει μέχρι σήμερα επτά ποιητικές του συλλογές. Επίσης, ποιήματά του έχουν δημοσιευθεί σε ελληνικά και αμερικάνικα περιοδικά και ανθολογίες. Είναι μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων και πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων Αμερικής.

Σταυρούλα Γ. Τσούπρου

«Νίκος Καζαντζάκης – Sigmund Freud/ Wilhelm Stekel:

η πιθανή πηγή ενός τίτλου (και όχι μόνον)»

Το καλοκαίρι τού 1922, σε επιστολή του στην πρώτη σύζυγό του, Γαλάτεια (το γένος Αλεξίου), ο Νίκος Καζαντζάκης, αναφερόμενος στη «δερματική πάθηση στο πρόσωπο, που του» παρουσιάστηκε «στην Βιέννη – την "ασθένεια των ασκητών" κατά τον ψυχαναλυτή, μαθητή τού Sigmund Freud, Δόκτορα Stekel», γράφει, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα: «Είμαι πολύ λυπημένος, αρρώστησα πάλι, ξανάγiana, δεν ξέρω τι έχω. Έχω γυρίσει όλους τούς γιατρούς και μόνο αυτός που Σου (sic) έγραψα, ο καθηγητής τού Πανεπιστημίου), έχει θαρρώ δίκιο: είναι μια ψυχική ταραχή που εκδηλώνεται στο σώμα. Ένα είδος, λέει, σαν τις

πληγές τού Αγ. Φραγκίσκου. Μου 'πε πως έχω *supernormale* ψυχική κίνηση και το σώμα υφίσταται τον αντίτυπο. [...] Έτσι μένω βδομάδες σπίτι, και μάχομαι να δουλεύω όσο μπορώ για να μην έχω καιρό να στενοχωρούμαι. Κάποτε, το βράδι, κατά το σούρουπο, δε μπορώ να κρατήσω τα δάκρυα». «Την ασθένεια αυτή, που υποτροπίασε τον επόμενο μήνα», γράφει ο Πάτροκλος Σταύρου στο Επίμετρο της έκδοσης *Ο Φτωχούλης του Θεού* (Εκδόσεις Καζαντζάκη, 2008), «θα εμβάλει στον Μανολιό, ήρωα του μυθιστορήματός του *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται*, σαράντα έξι χρόνια αργότερα. Είναι η επανάσταση της ψυχής εναντίον τού σώματος, που θέλει να αμαρτήσει». Ο λόγος για τον οποίο ο επιμελητής παρέθεσε στο «Σημείωμά» του τα παραπάνω ήταν ότι σε αυτήν την επιστολή εντοπίζεται η πρώτη αναφορά τού Κρητικού στον Άγιο Φραγκίσκο, το βιβλίο του για τον οποίο ολοκλήρωσε και δημοσίευσε το 1954. Η σύνδεση του Αγίου με τη δική του δερματική πάθηση αφ' ενός, και η ένταξη της ίδιας πάθησης στο σύμπαν ενός μυθιστορήματος αφ' ετέρου, συνιστούν τις δύο αρχικές διαπιστώσεις βάσει των οποίων θα επιχειρηθεί, στην παρούσα ανακοίνωση, μια εισηγητική ιχνηλάτηση των περαιτέρω αποτυπώσεων του συγκεκριμένου αυτοβιογραφικού στοιχείου. Υπάρχουν, δε, βάσιμες υποψίες, στηριγμένες σε μελέτες από το χώρο της ψυχανάλυσης, ότι η εν λόγω «ασθένεια» σημάδεψε ανεξίτηλα και σε βάθος την όλη πνευματική υπόσταση του Νίκου Καζαντζάκη.

Η **Σταυρούλα Γ. Τσούπρου**, DPhil ΕΚΠΑ, νεοελληνίστρια πανεπιστημιακός, ερευνήτρια, συγγραφέας και κριτικός λογοτεχνίας (φιλόλογος, επίσης, της αγγλικής και της γαλλικής γλώσσας, ενώ κατέχει διπλώματα της γερμανικής, ιταλικής, ισπανικής και ρωσικής), έχει παραδώσει μεταπτυχιακά σεμινάρια με αντικείμενο τη θεωρία λογοτεχνίας και έχει διδάξει: στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (Νεοελληνική Λογοτεχνία – Φιλολογία και Συγκριτική Γραμματολογία), στη Δραματική Σχολή «Κεντρική Σκηνή» και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Νεοελληνική Φιλολογία: 19ος & 20ός αιώνας). Έχει συμμετάσχει με ανακοίνωση σε περισσότερα από 50 διεθνή συνέδρια και διεπιστημονικές ημερίδες, ενώ, πέραν της εκδοθείσας διατριβής της (*Το Παρακείμενο και η ...-(Δια)κειμενικότητα ως Σχόλιο στο πεζογραφικό έργο τού Τάσου Αθανασιάδη (και στα 21 εγκιβωτισμένα ποιήματα του πεζογράφου)*), έχουν κυκλοφορήσει τέσσερεις συλλογές μελετών-δοκιμίων της, τρεις συλλογές διηγημάτων, το βραβευθέν (2014) *William Shakespeare, Άμλετ. Το κείμενο της παράστασης του «Πειραματικού Θεάτρου» της Μαριέττας Ριάλλη, 1971-1972*, ενώ με την επιμέλειά της εκδόθηκε το σχεδόν άγνωστο, πρωτόλειο θεατρικό έργο τού Κοσμά Πολίτη: *Κορίνθιες*.

Καλλιόπη Μπούσουλα
«Επιστροφή στην Ελλάδα, Επιστροφή στην Οδύσσεια.
Μια σημειωτική ανάλυση των ταξιδιών του Καζαντζάκη
μέσα από τις αφίσες και τα εξώφυλλα των έργων του»

Ο ταξιδευτής, ο αιρετικός, ο διανοούμενος, ο ανατρεπτικός Κρητικός καλλιτέχνης ταξίδεψε σε διάφορες πόλεις, άγνωστες σε αυτόν και εμπνεύστηκε από αυτές, γνώρισε την ελίτ της σύγχρονης του διανόησης, μετέφρασε τα γραπτά τους, έχοντας ως αναφορά την ελληνική καταγωγή του. Με συνοδοιπόρους του τη Γαλάτεια και την Ελένη, με συντρόφους του φίλους από διαφορετικούς ιδεολογικούς χώρους (Ι. Δραγούμης, Νίτσε, Λένιν, Ι. Κακριδής κτλ), ανοιχτός στη σκέψη, επηρεάστηκε και διαφοροποιήθηκε, τάχθηκε ενάντια σε κάθε μορφής εξουσία, κατέχοντας διευθυντικές θέσεις στην κυβέρνηση, ως λογοτεχνικός σύμβουλος στην UNESCO και του απονεμήθηκε το Βραβείο Ειρήνης το 1956.

Στις αφίσες και τα εξώφυλλα του λογοτεχνικού, μεταφραστικού, θεατρικού, κινηματογραφικού έργου του απεικονίζονται οι σχέσεις του με ανθρώπους της διανόησης στο εξωτερικό, οι ταξιδιωτικές του εμπειρίες, η ιδεολογία του, η επίδραση που άσκησαν τα γραπτά του και ο ίδιος σε διεθνές επίπεδο. Μέσω του γραπτού, οπτικού, γραφιστικού κώδικα επικοινωνίας και της σημειωτικής θεωρίας θα αποκωδικοποιηθούν τα σημεία που μεταδίδουν το μήνυμα της πολυπολιτισμικής προσωπικότητας του Ν. Καζαντζάκη, του ουμανιστή που έζησε ως ελεύθερο πνεύμα, χωρίς να θέτει όρια στη σκέψη, ταξιδεύοντας από τόπο σε τόπο. Τα χαρακτηριστικά του οπτικού-γραφιστικού κειμένου, η χρήση του γραπτού λόγου, τα στοιχεία της τυπογραφίας όπως τοποθετούνται στη σύνθεση αποτελούν το τελικό οπτικό κείμενο, το εξώφυλλο του γραπτού συγγραφικού κειμένου, την αφίσα του.

Η δημιουργία ταξιδιωτικών εικόνων μέσω του γραπτού λόγου, η προσδοκία για μια πολυπολιτισμική κοινωνία μέσω των ιδεολογικών του αναζητήσεων, η αναφορά στην Κρητική γη διακρίνονται στα κείμενά του. Υπάρχουν πολλές αφορμές για έναν διάλογο για το Νίκο Καζαντζάκη, χάρη στο πλούσιο συγγραφικό του έργο και την αναγνωρισιμότητά του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, αλλά πάντα θα διαφέρει η οπτική γωνία της ανάλυσης του έργου του.

Η **Καλλιόπη Μπούσουλα** είναι απόφοιτος του Ιστορικού-Αρχαιολογικού του ΑΠΘ με ειδίκευση στην αρχαιολογία και ιστορία της Τέχνης. Η δεκαετής εργασιακή εμπειρία, στο Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων, ως γραμματέας συνέβαλλε στη γνωριμία με την Αρχαιολογική Υπηρεσία και το χώρο του πολιτισμού γενικότερα, τη μουσειολογία, τη μουσειοπαιδαγωγική. Αποφοίτησε με Άριστα από το ΔΠΜΣ «Σημειωτική, Πολιτισμός, Επικοινωνία» ΑΠΘ με εργασία «Σημειωτική του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος δημοφιλών video game», όπου αναλύεται μέσω της σημειωτικής θεωρίας η σχέση της αρχιτεκτονικής χώρου με την αρχιτεκτονική του game design στο παιχνίδι Thomas was alone και εντοπίζονται οι αυτοαναφορικές αναφορές στο σχεδιασμό ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Σπούδασε χειριστής συνάρμοσης εικόνας (μοντάζ), ενώ συνεχίζει τις σπουδές της στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο στην Ιταλική Γλώσσα και Φιλολογία και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στο ΔΠΜΣ «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού». Έχει συμμετοχές και παρουσιάσεις σε συνέδρια, σεμινάρια, θερινά σχολεία του Εργαστηρίου Σημειωτικής και της Θεολογικής και έχει επιμορφωθεί στη μουσειοπαιδαγωγική, την ειδική αγωγή και τη γραφιστική.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Το Συνέδριο θα διεξαχθεί υβριδικά. Η συμμετοχή είναι δωρεάν.
Δυνατότητα παρακολούθησης μέσω Youtube
στο κανάλι ΔΕΦΝΚ ΕΛΛΑΔΑ.

Website: <http://amis-kazantzaki.gr>

Fb: <http://www.facebook.com/amis.kazantzaki.gr>

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Η Γραμματεία του Συνεδρίου θα λειτουργεί από το
Σάββατο 25/11/2023, ώρα 9:00
και καθ' όλη τη διάρκεια του Συνεδρίου.

Τα πιστοποιητικά συμμετοχής θα χορηγηθούν σε όσους
παρακολουθήσουν το συνέδριο
με φυσική παρουσία μετά τις 17:00 της Κυριακής 26/11/2023
ή ηλεκτρονικά μετά από αίτημά τους στο email:
secretary.siank.gr@gmail.com

Υπό την αιγίδα:
του Υπουργείου Πολιτισμού
της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού
και Δημόσιας Διπλωματίας
της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας
της Έδρας UNESCO στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο
του Τμήματος Φιλοσοφίας & Παιδαγωγικής του ΑΠΘ
του Γαλλικού Ινστιτούτου Θεσσαλονίκης

Με την υποστήριξη:
της Νίκης Σταύρου, πνευματικής δικαιούχου του έργου του Νίκου
Καζαντζάκη,
του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη
των Εκδόσεων Διόπτρα
του Περιοδικού ΕΝΕΚΕΝ

Χορηγοί Επικοινωνίας:
ΕΡΤ - Η Φωνή της Ελλάδας ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ
ΕΡΤ3 95.8 FM
ΕΡΤ3 102 FM
Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων

ΔΙΕΘΝΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΦΙΛΩΝ
ΝΙΚΟΥ
ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

